

**UCHWAŁA NR L/547/2022
RADY MIEJSKIEJ W SWARZĘDZU**

z dnia 22 marca 2022 r.

**w sprawie: przyjęcia do realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania
Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 559), art. 4¹ ust. 1, 2, 2 a i 5 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1119 z późn. zm.) i art. 10 ust. 1, 2 i 2 a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 2050 z późn. zm.), art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2014 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 2268 z późn. zm.), Rada Miejska w Swarzędzu uchwała, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się do realizacji Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025, będący załącznikiem do niniejszej uchwały i stanowiący część Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Swarzędz na lata 2016-2022.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Swarzędz oraz Dyrektorowi Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem jej podjęcia i podlega ogłoszeniu w sposób zwyczajowo przyjęty.

Załącznik do uchwały Nr L/547/2022
Rady Miejskiej w Swarzędzu
z dnia 22 marca 2022 r.

**GMINNY PROGRAM
PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH
ORAZ PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII
NA LATA 2022-2025**

Spis treści

1. Wprowadzenie
2. Diagnoza zasobów i problemów w gminie Swarzędz
 - 2.1. Charakterystyka gminy Swarzędz
 - 2.2. Rynek napojów alkoholowych w gminie Swarzędz
 - 2.3. Rozmiary problemów alkoholowych w gminie Swarzędz
 - 2.4. Analiza skali zjawiska narkomanii w gminie Swarzędz
 - 2.5. Trendy i sytuacja narkotykowa wśród uczniów polskich szkół
 - 2.6. Uzależnienia behawioralne – problem współczesnego świata
 - 2.7. Ocena sytuacji związanej z używaniem substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych w gminie Swarzędz
 - 2.8. Lokalna lista zasobów instytucjonalnych – podmioty przewidziane do realizacji *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025*
3. Prezentacja *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025*
 - 3.1. Adresaci *Gminnego Programu*
 - 3.2. Cel główny *Gminnego Programu*
 - 3.3. Cele strategiczne *Gminnego Programu*
 - 3.4. Cele szczegółowe *Gminnego Programu*
 - 3.5. Zadania wynikające z *Gminnego Programu*
 - 3.6. Realizatorzy *Gminnego Programu*
 - 3.7. Źródła finansowania *Gminnego Programu*
 - 3.8. Zasady wynagradzania członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
 - 3.9. Oczekiwane efekty *Gminnego Programu*
 - 3.10. Monitoring i ewaluacja *Gminnego Programu*

Załączniki do *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025*:

1. Harmonogram realizacji *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025*.
2. Preliminarz budżetowy *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2022*.

1. Wprowadzenie

Dokument, który właśnie czytacie Państwo jest kontynuacją tworzonych co roku gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Jednak po raz pierwszy, w wyniku zmian ustawowych, łączy w sobie temat profilaktyki, przeciwdziałania i rozwiązywania problemów alkoholowych z tematem uzależnień od narkotyków i uzależnień behawioralnych. Rozpoczynając dyskusję na temat uzależnień należy przypomnieć sobie, czym w ogóle uzależnienie jest i kiedy możemy o nim mówić? Analizując różne definicje szybko dojdziemy do wniosku, że każda z nich zawiera kilka powtarzalnych części składowych będących wyznacznikiem zaistnienia problemu. Są nimi: wzrost tolerancji na daną substancję, odczuwanie silnej potrzeby (przymusu) przyjmowania danej substancji lub wykonywania jakiejś czynności w celu uzyskania chwilowej przyjemności, występowanie szeregu dolegliwości fizycznych i psychicznych w przypadku rezygnacji z przyjęcia pożądanej substancji (tzw. zespół abstynencyjny) oraz pojawianie się negatywnych konsekwencji zdrowotnych, zarówno fizycznych, jak i psychicznych.

W przeszłości mówiąc o uzależnieniach koncentrowano się głównie na uzależnieniach chemicznych, których istotą jest zażywanie takich substancji jak alkohol, narkotyki, dopalacze czy leki uspakajające. Lekarze, psycholodzy i terapeuci coraz częściej i coraz poważniej podejmują temat uzależnień behawioralnych odnoszących się do wykonywania przez człowieka różnych czynności w sposób niekontrolowany. Podstawowymi kryteriami służącymi do rozeznania i diagnozy uzależnień behawioralnych należą:

- Zaabsorbowanie – konkretne zachowanie przybiera formę dominującą nad innymi, zostaje osadzone w centrum aktywności człowieka, który koncentruje swoją uwagę na nim i coraz częściej, nie zważając na niepokojące sygnały swojego organizmu lub na uwagi osób z najbliższego otoczenia, szuka okazji do wykonywania go w sposób kompulsywny;
- Modyfikacja nastroju – pod wpływem wykonanej czynności dochodzi do chwilowego podniesienia nastroju oraz pozornego i krótkotrwałego zwiększenia poczucia własnego bezpieczeństwa i samoakceptacji;
- Tolerancja – w miarę wykonywania czynności, która przynosi przyjemność, zaczyna być przesuwana granica częstotliwości danego zachowania. W efekcie tego osoba, która chce osiągnąć satysfakcjonujący ją poziom gratyfikacji (najczęściej jest nią polepszenie nastroju) musi wykonywać daną czynność coraz częściej;

- Symptomy odstawienia – w sytuacji, w której człowiek nie może wykonać pożądanej czynności pojawiają się konkretne objawy psychiczne i/lub fizyczne świadczące o uzależnieniu, na przykład: drżenie dłoni, nadmierna potliwość, bezsenność, ból głowy, drażliwość, niepokój, poczucie lęku, smutek, złość;
- Konflikt – pod wpływem coraz większego zaangażowania w wykonywanie czynności przynoszącej chwilowe odprężenie osoba zaczyna przeżywać rozdarcie na trzech poziomach: pomiędzy sobą a członkami rodziny (przyjaciółmi), pomiędzy sobą a innymi aktywnościami, które dotąd były ważne i wypełniały czas (praca, zainteresowania, sport, aktywność społeczna) oraz konflikt wewnętrzny (intrapSYchiczny) polegający na przeżywaniu negatywnych emocji, takich jak np. poczucie winy z powodu wykonywania danej czynności, zaniedbywania obowiązków czy ważnych relacji;
- Nawroty – pomimo czasu abstynencji osoby uzależnione często wracają do zachowań destrukcyjnych, od których próbowały się uwolnić.

Przy okazji podejmowania tematu uzależnień warto zwrócić uwagę na kilka podstawowych różnic pomiędzy uzależnieniami chemicznymi a behawioralnymi. Pierwsza z nich polega na charakterze środka, którego wykorzystywanie (używanie) prowadzi do uzależnienia. W przypadku uzależnień chemicznych przedmiotem uzależnienia jest konkretna substancja, która zostaje wprowadzona do organizmu z zewnątrz, natomiast w przypadku uzależnień od czynności źródło uzależnienia leży w niekontrolowanym spełnianiu zachowań, które stanowią część normalnych aktywności podejmowanych przez człowieka każdego dnia. Właśnie w związku z tym istnieje różnica w celach terapeutycznych, jakie przyświecają terapeutom i ich pacjentom w odniesieniu do różnych rodzajów uzależnień. W przypadku uzależnień od substancji psychoaktywnych celem terapii jest całkowite wyeliminowanie korzystania z danej substancji (alkohol, narkotyki, leki), czyli zachowanie abstynencji. Natomiast w przypadku uzależnień behawioralnych osoba uzależniona od danej czynności w wyniku terapii nie ma z niej zrezygnować całkowicie (np. pracoholik z pracy, seksoholik z seksu, fonoholik z telefonu), ma jednak wypracować nową, zdrową formę zachowania, które do tej pory było dla niej problemowe. Inne są również konsekwencje zdrowotne. O wiele poważniejszy wpływ na zdrowie mają uzależnienia od substancji psychoaktywnych. Alkohol, narkotyki, dopalacze i nikotyna powodują liczne choroby, uszkodzenia mózgu, a konsekwencją ich długotrwałego używania w niejednym przypadku jest również śmierć. Uzależnienia behawioralne rzadziej prowadzą do poważnych chorób, trwałej niepełnosprawności czy zgonu,

natomiast w skrajnych przypadkach również mogą być niebezpieczne.

Niezależnie od tego, czy mamy do czynienia z uzależnieniami chemicznymi czy behawioralnymi każde z nich powoduje negatywne skutki i znacznie obniża jakość życia zarówno osoby uzależnionej, jak i osób z jej otoczenia. W związku z tym władze miasta i gminy Swarzędz, instytucje odpowiedzialne za pomoc społeczną, medyczną i terapeutyczną oraz placówki oświatowe pracujące z najmłodszymi mieszkańcami gminy Swarzędz powinny podejmować konkretne działania, których celem będzie uświadamianie i edukowanie społeczeństwa w kwestii uzależnień.

Podstawą prawną dla podejmowania działań z zakresu rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym na terenie gminy Swarzędz jest ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi uchwalona dnia 26 października 1982 roku (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1119 późn. zm.). Jednocześnie w odniesieniu do zapisu zawartego w art. 4¹ ust. 1 tejże ustawy stwierdza się, że koordynowanie wszystkich działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, przeciwdziałaniem narkomanii i uzależnieniom behawioralnym oraz integracją społeczną osób uzależnionych należy do zadań własnych każdej gminy.

Treść ustawy obejmuje poszczególne obszary polityki w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i uzależnieniom behawioralnym. Wśród nich najważniejszymi pozostają:

- Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków oraz współuzależnionych,
- Kontynuowanie działalności edukacyjnej oraz poszukiwanie i wprowadzanie nowych metod pomocy psychologicznej,
- Kontynuowanie systemu pomocy psychospołecznej i prawnej rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, ze szczególnym zwróceniem uwagi na przemoc w rodzinie,
- Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz działalności szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii i uzależnieniom behawioralnym, skierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych,

- Wspieranie zatrudnienia socjalnego osób z problemem alkoholowym poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej,
- Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów dotyczących reklamy i promocji napojów alkoholowych, zakazu sprzedaży i podawania napojów alkoholowych określonych w artykułach 13¹ i 15 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Dokumentem podejmującym kwestie uzależnienia od alkoholu i narkotyków w wymiarze lokalnym jest *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Swarzędz na lata 2016-2022*. Autorzy opracowania poświęcają miejsce głównie problemowi uzależnienia od alkoholu i przedstawiają adekwatne statystyki odnoszące się do populacji gminy Swarzędz. Wymieniają jednocześnie działania profilaktyczne i zaradcze jako jeden z priorytetów w lokalnej polityce społecznej w perspektywie kolejnych lat.

Treść *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025* (w dalszej części tekstu będzie stosowana nazwa *Gminny Program*) jest zgodna z założeniami dokumentów krajowych podejmujących kwestie choroby alkoholowej, wśród których najważniejszym pozostaje *Narodowy Program Zdrowia na lata 2021-2025*. Główne działania zapisane w *Narodowym Programie Zdrowia*, do których w sposób szczególny odnoszą się postanowienia *Gminnego Programu* są następujące:

- Edukacja zdrowotna i profilaktyka uzależnień (uniwersalna, selektywna, wskazująca) realizowana zgodnie z wynikami badań naukowych (w tym epidemiologicznych) oraz dobrą praktyką w dziedzinie przeciwdziałania uzależnieniom,
- Poszerzanie i udoskonalanie oferty oraz wspieranie realizacji programów profilaktyki o naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, w szczególności zalecanych w ramach Systemu rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego,
- Poszerzanie i podnoszenie jakości oferty pomocy psychologicznej, socjoterapeutycznej i opiekuńczo-wychowawczej dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym i ich rodzin,
- Zwiększenie dostępności i podniesienie jakości specjalistycznej pomocy dla osób doznających przemocy w rodzinie,
- Redukcja szkód, leczenie, rehabilitacja i reintegracja społeczna osób uzależnionych

oraz ich bliskich.

Dokumentem międzynarodowym, do którego odnoszą się wskazania *Gminnego Programu* jest *Strategia Unii Europejskiej w zakresie wspierania państw członkowskich w ograniczaniu szkodliwych skutków spożywania alkoholu*. Treść niniejszego dokumentu koresponduje z pięcioma podstawowymi punktami strategii wyznaczającymi priorytetowe obszary działań dla Europy. Są to:

- Ochrona młodzieży, dzieci i dzieci nienarodzonych,
- Zmniejszenie liczby rannych i ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych spowodowanych prowadzeniem pojazdu pod wpływem alkoholu,
- Zapobieganie szkodliwym skutkom nadużywania alkoholu wśród dorosłych i ograniczenie negatywnego wpływu alkoholu w miejscu pracy,
- Informowanie, szkolenie i podnoszenie świadomości na temat wpływu szkodliwego i niebezpiecznego spożywania alkoholu, oraz odpowiedniej kultury spożywania alkoholu,
- Rozwój, wspieranie i prowadzenie wspólnej bazy danych na poziomie Unii Europejskiej.

Kwestie uzależnienia od narkotyków, profilaktyki uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz współdziałania różnych podmiotów, również na poziomie międzynarodowym, w celu ograniczenia negatywnych skutków narkomanii podejmuje *Strategia UE w dziedzinie narkotyków na lata 2021–2025*. W strategii, spośród jedenastu przyjętych priorytetów, najbardziej spójny, powiązany z działaniami podejmowanymi na terenie miasta i gminy Swarzędz pozostaje priorytet strategiczny nr 5: *Zapobieganie używaniu narkotyków i podnoszenie świadomości na temat niepożądanych skutków narkotyków*.

Gminny Program stanowi syntetyczne ujęcie problemu uzależnień oraz prezentację inicjatyw w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom planowanych do przeprowadzenia w perspektywie kolejnych 4 lat. Jego zapisy są skorelowane z treścią programów z lat poprzednich w celu zachowania ciągłości w lokalnej polityce rozwiązywania problemów alkoholowych. Jednocześnie po raz pierwszy *Gminny Program* zawiera w sobie kwestie przeciwdziałania narkomanii (do 31 marca 2022 roku przedstawiane w osobnym dokumencie pt. *Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2021-2024*) oraz jest poszerzony o temat uzależnień behawioralnych.

Od kilkunastu lat w gminie Swarzędz, dzięki współpracy kompetentnych podmiotów,

tworzony jest spójny system przeciwdziałania uzależnieniom od alkoholu i narkotyków. W jego ramach w ciągu kolejnych lat odpowiednie instytucje powinny konsekwentnie prowadzić wszystkie możliwe działania profilaktyczne i edukacyjne tak, aby podnosić świadomość społeczną i zdrowotną mieszkańców gminy Swarzędz, szczególnie tę dotyczącą zgubnego wpływu substancji psychoaktywnych a także coraz częstszych uzależnień behawioralnych. Pozwoli to na tworzenie zdrowej, trzeźwej i odpowiedzialnej wspólnoty, która będzie stawiać czoło wyzwaniom, jakie niesie ze sobą współczesność.

W trakcie analizy danych za rok 2021 odnoszących się do różnych kwestii społecznych zarówno w gminie Swarzędz, jak i w szerszej perspektywie należy pamiętać o wpływie pandemii COVID-19 na życie społeczne, przede wszystkim o poważnych ograniczeniach działań profilaktycznych podejmowanych dotychczas w normalnym trybie. Obostrzenia związane z przeciwdziałaniem chorobie COVID-19, wprowadzane w życie z różną intensywnością od marca 2020 roku, spowodowały między innymi czasowe zawieszenie zajęć w placówkach Ośrodka Pomocy Społecznej i innych instytucjach, okresowe przejście na pracę w trybie zdalnym lub hybrydowym. Wszystko to znalazło swój wyraz w statystykach przedstawianych zarówno w *Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2021 rok*, jak i w niniejszym dokumencie, który niejako stanowi jego kontynuację.

2. Diagnoza zasobów i problemów w gminie Swarzędz

Diagnoza powstała w oparciu o dane udostępnione przez następujące instytucje:

- Komisariat Policji w Swarzędzu,
- Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu,
- Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Wydział Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu,
- Stanowisko ds. Działalności Gospodarczej Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu,
- Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- Poradnie specjalistyczne IPSIS: Poradnia Zdrowia Psychicznego, Poradnia Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży, Poradnia Leczenia Uzależnień, Oddział Dzienny Terapeutyczny dla Młodych Dorosłych, Oddział Dzienny Leczenia Uzależnień od Alkoholu,
- Sekcję Pomocy Środowiskowej Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu,
- Sekcję Profilaktyki Uzależnień i Animacji Społecznej Ośrodka Pomocy Społecznej

w Swarzędzu.

2.1. Charakterystyka gminy Swarzędz

W 2021 roku gminę Swarzędz zamieszkiwały 50 423 osoby. Struktura demograficzna gminy przedstawiała się następująco:

- kobiety stanowiły grupę 26 332 osób, a mężczyźni 24 091 osób,
- mieszkańcy miasta stanowili grupę 28 035 osób, a mieszkańcy wsi 22 388 osób,
- dzieci i młodzież w wieku do 17 roku życia stanowili grupę 11 529 osób, w której było 5 821 chłopców i 5 708 dziewcząt,
- ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła grupę 11 529 osób, w wieku produkcyjnym było 29 776 osób, zaś w wieku poprodukcyjnym było 9 118 osób¹.

W 2021 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Poznaniu było zarejestrowanych 418 osób bezrobotnych, będących mieszkańcami gminy Swarzędz. To o 120 osób mniej niż w zeszłym roku. Poniższa tabela obrazuje dynamikę w kwestii bezrobocia w odniesieniu do wybranych grup społecznych.

Tabela 1. Bezrobotni w gminie Swarzędz

Kategorie osób bezrobotnych	2019	2020	2021
Kobiety	187	324	252
Osoby w wieku do 30. roku życia	57	123	82
Osoby w wieku pow. 50. roku życia	87	123	95
Osoby długotrwale bezrobotne	87	118	174
Osoby niepełnosprawne	16	28	24
Osoby pobierające zasiłki	34	165	72

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu. Stan na dzień 10.01.2022 r.

Ośrodek Pomocy Społecznej świadczył pomoc osobom i rodzinom w najróżniejszych

¹ Dane zostały udostępnione przez pracowników Wydziału Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu. Wykaz przedstawia stan na dzień 31.12.2021 r.

plaszczynach życia społecznego, odpowiadając na potrzeby swoich klientów. Na podstawie danych przekazywanych każdego roku przez pracowników Sekcji Pomocy Środowiskowej możliwe jest dokonanie porównania ilości i rodzaju beneficjentów pomocy społecznej w Swarzędzu. Poniżej znajduje się tabela z danymi obrazującymi sytuację na przestrzeni trzech lat.

Tabela 2. Beneficjenci Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu

Kategorie beneficjentów	2019	2020	2021
Rodziny dotknięte ubóstwem	130	142	175
Rodziny wielodzietne	26	26	45
Rodziny z problemem alkoholowym	36	23	36
Rodziny z osobą niepełnosprawną	213	197	229
Osoby bezdomne	34	27	30
Rodziny z problemem narkotykowym	1	0	6

*Źródło: Sekcja Pomocy Środowiskowej Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu.
Stan na dzień 31.12.2021 r.*

2.2. Rynek napojów alkoholowych w gminie Swarzędz

Zgodnie z Uchwałą Nr LVI/593/2018 Rady Miejskiej w Swarzędzu z dnia 2 października 2018 r. w sprawie ustalenia maksymalnej liczby zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych na terenie miasta i gminy Swarzędz (*Dziennik Urzędowy Województwa Wielkopolskiego z 2018 roku poz. 7871 z dnia 15.10.2018 r.*) limity ilości zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży są następujące: dla napojów alkoholowych do 4,5% zawartości alkoholu oraz na piwo – 150 zezwoleń, powyżej 4,5% zawartości alkoholu (z wyjątkiem piwa) – 150 zezwoleń oraz powyżej 18% zawartości alkoholu – 150 zezwoleń. W odniesieniu do ilości zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży limity są następujące: dla napojów alkoholowych do 4,5% zawartości alkoholu oraz na piwo – 50 zezwoleń, powyżej 4,5% zawartości alkoholu (z wyjątkiem piwa) – 50 zezwoleń oraz powyżej 18% zawartości alkoholu – 50 zezwoleń.

W 2021 roku w gminie Swarzędz wydano ogółem 150 zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych (rok temu wydano ich 136), w tym 106 na sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży, a 44 w miejscu sprzedaży. Oznacza to, że w gminie Swarzędz na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych przypada obecnie 336 mieszkańców. W tym względzie niestety nastąpiło pogorszenie sytuacji. W zeszłym roku na jeden punkt sprzedaży alkoholu przypadało 369 osób. Warto w tym miejscu przedstawić zalecenia Światowej Organizacji Zdrowia, które mówią, że na jeden punkt sprzedaży alkoholu powinno przypadać 1000 mieszkańców.

Tabele przedstawione na następnym stronie obrazują dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w gminie Swarzędz.

Tabela 3. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Swarzędz

Punkty z napojami alkoholowymi przeznaczonymi do spożycia								
Ilość punktów ogółem	poza miejscem sprzedaży				w miejscu sprzedaży			
	Ilość punktów	Punkty wg zawartości alkoholu			Ilość punktów	Punkty wg zawartości alkoholu		
		do 4,5%	do 18%	pow.18%		do 4,5%	do 18%	pow.18%
150	106	101	100	93	44	42	27	13

*Źródło: Stanowisko ds. Działalności Gospodarczej Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu.
Stan na dzień 31.12.2021 r.*

Każdy podmiot, który zamierza prowadzić dystrybucję napojów alkoholowych na terenie miasta i gminy Swarzędz, niezależnie od ich gatunku czy zawartości alkoholu, musi posiadać aktualne zezwolenie na sprzedaż, które wydaje burmistrz. To właśnie od decyzji władz miasta i gminy w dużej mierze zależy, jaka będzie dostępność alkoholu w przestrzeni miejskiej. Im więcej osób przypada na jeden punkt sprzedaży alkoholu, tym lepiej. Oznacza to, że w mieście znajduje się mniej sklepów, w których klienci mogą kupić napoje alkoholowe.

Tabela 4. Liczba mieszkańców przypadających na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Swarzędz

Rok	Liczba mieszkańców na jeden punkt sprzedaży ogółem	Liczba mieszkańców na jeden punkt sprzedaży o zawartości alkoholu powyżej 18%
2020	369	502
2021	336	476

*Źródło: Stanowisko ds. Działalności Gospodarczej Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu.
Stan na dzień 31.12.2021 r.*

2.3. Rozmiary problemów alkoholowych w gminie Swarzędz

Dostępne dane statystyczne dotyczące skali spożycia alkoholu, wzorów jego konsumpcji oraz działań podejmowanych na rzecz osób dotkniętych problemem alkoholowym nie są kompletne i pozwalają jedynie na dokonanie przybliżonego szacunku liczby osób lub rodzin dotkniętych alkoholizmem.

Informacje o usługach i świadczeniach udzielanych przez różne podmioty nie dają rzeczywistego wyobrażenia o dynamice zjawiska i ewentualnych ograniczeniach w dostępności do poszczególnych usług pomocowych, programów terapeutycznych czy programów redukcji szkód. Sumowanie osób i oferowanych indywidualnie świadczeń, na podstawie informacji uzyskanych od poszczególnych wykonawców, nie daje pewności, że beneficjenci tych świadczeń nie są wykazywani wielokrotnie.

Jak wynika z danych udostępnionych przez Wydział Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu, na koniec grudnia 2021 roku gmina Swarzędz liczyła 50 423 mieszkańców. A zatem na podstawie szacunków Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych można stwierdzić, że w naszej gminie żyje około 1000 osób uzależnionych od alkoholu oraz od 2500 do 3520 osób pijących szkodliwie i ryzykownie. W otoczeniu osoby uzależnionej od alkoholu żyją zarówno dorośli członkowie rodzin (współmałżonkowie, partnerzy, rodzice, dziadkowie, rodzeństwo), jak i dzieci. Daje to ostatecznie liczbę około 4000 mieszkańców gminy, na których życie negatywnie oddziałują osoby uzależnione od alkoholu. Zmiany w funkcjonowaniu jednego członka rodziny mają wpływ na wszystkich pozostałych, wywołując u nich zaburzenia zdrowotne i emocjonalne występujące z różnym nasileniem. Są one nazywane współuzależnieniem. Współuzależnienie

nie jest chorobą – to efekt przystosowania się człowieka do sytuacji problemowej. Osoba współzależniona koncentruje się na szukaniu sposobu ograniczenia picia partnera i nieświadomie przejmuje odpowiedzialność za jego zaburzone funkcjonowanie.

Istotne z punktu widzenia trwałości i jakości życia członków rodziny z problemem alkoholowym jest objęcie pomocą terapeutyczną wszystkich osób, których ten problem dotyczy. Trzeba zdać sobie sprawę, że na terenie gminy Swarzędz w rodzinach dotkniętych chorobą alkoholową żyje około 2000 dzieci. Dzieci te funkcjonują w stanie chronicznego napięcia i stresu, co związane jest z częstym poczuciem niebezpieczeństwa i niepewności, doświadczaniem wielu traumatycznych sytuacji (przemoc, awantury, brak zainteresowania i odrzucenie) oraz obserwowaniem uzależnionych bądź współzależnionych rodziców, którzy nie radzą sobie z rzeczywistością.

W związku z brakiem poczucia oparcia ze strony dorosłych, dzieci żyją w poczuciu braku bezpieczeństwa emocjonalnego i fizycznego, co powoduje określone zaburzenia emocjonalne i psychiczne. Dzieci rodziców z problemem alkoholowym są słabsze fizycznie i częściej chorują, stają się ofiarami przemocy ze strony najbliższych członków rodziny bądź osób z ich otoczenia. Dzieci obciążone uzależnieniem rodziców, w swoim domu na co dzień, są świadkami niesprawiedliwości, wykorzystywania i agresji, co w przyszłości skłania je do podejmowania zachowań ryzykownych, takich jak: używanie substancji psychoaktywnych, przedwczesna aktywność seksualna, przemoc, wandalizm, chuligaństwo czy łamanie prawa. Udzielanie pomocy dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym jest jednym z priorytetowych zadań, które każdego roku jest podejmowane na podstawie zapisów *Gminnego Programu*.

Tabela 5. Kategorie problemów alkoholowych w odniesieniu do populacji kraju i gminy

Problemy alkoholowe		Polska (38,2 mln mieszkańców)	Gmina Swarzędz (50,4 tys. mieszkańców)
Osoby uzależnione od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 764 tys.	ok. 1000 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika	ok. 4% populacji	ok. 1 mln 528 tys.	ok. 2000 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1 mln 528 tys.	ok. 2000 osób

Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	od 1,9 mln do 2,7 mln	od 2500 do 3520 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych i 2/3 dzieci z tych rodzin	ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 2700 osób: dorosłych i dzieci

Źródło: Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Najbardziej aktualny, kompleksowy raport dotyczący alkoholu w Polsce został opublikowany w 2020 roku przez organizację Pracodawcy Rzeczypospolitej Polskiej. Dokument o tytule *Alkohol w Polsce. Kontekst społeczny, rynkowy i legislacyjny* został zredagowany przez zespół badawczy pod kierunkiem prof. Andrzeja Fala i stanowi syntetyczne ujęcie kwestii alkoholu na podstawie badań własnych i publikowanych na przestrzeni kilku ostatnich lat między innymi przez Światową Organizację Zdrowia, Centrum Badania Opinii Społecznej czy Główny Urząd Statystyczny. Poniżej przedstawiono fragment raportu opisujący podstawowe wskaźniki dotyczące sytuacji alkoholowej w naszym kraju.

I tak „pod względem całkowitej wielkości konsumpcji alkoholu Polska jest na 17. miejscu w Europie – średnio 11,7 litra czystego alkoholu na osobę w ciągu roku. To dużo lepiej niż przed dwudziestoma laty, ale niestety w ostatnim czasie spożycie w Polsce znowu rośnie. Dane publikowane przez WHO i OECD nie uwzględniają jednak alkoholu „nie akcyzowego”, który w Polsce stanowi istotny problem. Patrząc na ilość alkoholu spożywanego przez tzw. ryzykownie pijących (głównie mężczyźni powyżej 15 roku życia w Polsce) 12-24 litrów na osobę w ciągu roku, plasujemy się w europejskiej czołówce.

Skutki zdrowotne, społeczne i ekonomiczne zależą niewątpliwie od ilości wypijanego alkoholu, ale w jeszcze większej mierze od modelu jego konsumpcji. Dlatego wprowadzono przelicznik pozwalający obliczyć ilość spożytego czystego alkoholu, czyli standardową jednostkę alkoholu (SJA, 10 g czystego alkoholu etylowego), za pomocą której można ocenić „szkodliwość” każdej okazji spożywania alkoholu. Według CBOS (2017) przy jednej okazji w Polsce spożywa się od 4 jednostek czystego alkoholu (wino) – 6 (piwo) – do 11 (wódka). Podobnie test WHO określa długoterminowe ryzyko zdrowotne związane z piciem alkoholu: od 6 (wino) – 7 (piwo) – do 9 (wódka), gdzie wartość 8 oznacza granicę picia ryzykownego.

Podczas jednej okazji picia piwa przeciętny piwosz wypija od 4 do 6 SJA, co odpowiada ilości od 2 do 3 piw o pojemności 0,5 litra. W przypadku piwa nie obserwujemy też gwałtownego zwiększenia konsumpcji podczas dni weekendowych – średnie spożycie na

poziomie 2-3 piw przy jednej okazji ma miejsce niezależnie od tego, czy okazja picia piwa jest podczas weekendu czy w dni powszednie.

Najczęstsze okoliczności picia wina to spotkanie towarzyskie, odpoczynek i spożywanie posiłku – 75,2 proc. okazji konsumpcji tego trunku, po który Polacy sięgają z trzech głównych powodów: smak, relaks i dopasowanie do posiłku. Podczas jednej sytuacji picia wina wypijamy przeciętnie od 3,4 do 4,2 SJA, co odpowiada ok. 4 lampkom po 100 ml. Dwa razy więcej wina niż w dni powszednie wypijamy podczas weekendu. Co ciekawe, ilość konsumowanego wina podczas jednej okazji jest podobna, niezależnie od wieku (z lekką nadwyżką u konsumentów między 30. a 40. rokiem życia). To różni wino od piwa i wódki, których konsumpcja z wiekiem spada.

Wódka jest pita najczęściej w trzech sytuacjach: spotkanie towarzyskie, celebrowanie okazji oraz odpoczynek i relaks – 76,4 proc. sytuacji picia wódki. Polacy sięgają po wódkę, aby się bawić w towarzystwie, świętować oraz zrelaksować. Mężczyźni najczęściej piją wódkę w męskim towarzystwie, a kobiety w mieszanym gronie. Podczas picia wódki wypijamy najwięcej czystego alkoholu spośród wszystkich trunków – przeciętnie od 9,4 do 11 SJA, co odpowiada 11 kieliszkom wódki o pojemności 30 ml.

Konsumenci wódki są też najbardziej skłonni mieszać alkohole – słabsze traktują jako aperitif przed picciem wódki. W sytuacji mieszania alkoholi pijący wódkę jednorazowo wypijają zdecydowanie więcej SJA – 14,9. To ilość etanolu zawarta w 15 kieliszkach wódki o poj. 30 ml. W przypadku wódki widać też największe różnice w ilości spożycia w zależności od okazji oraz tego czy ma ona miejsce w dni powszednie czy podczas weekendu. Najwięcej jednorazowo pijemy wódki w dni wolne i podczas spotkań towarzyskich – o ok. 2 SJA więcej niż w innych sytuacjach. Zdecydowanie więcej wódki piją też młodzi konsumenci – konsumpcja na poziomie od 12,7 SJA do prawie 15 SJA (13-15 kieliszków) podczas jednej okazji jest charakterystyczna dla grupy wiekowej 18 – 30 lat².

Alkohol stanowi przyczynę negatywnych zjawisk, do których zaliczyć należy wykroczenia, wypadkowość oraz czyny karalne. Z raportu Biura Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji *Wypadki drogowe w Polsce w 2020 roku* wynika, że w 2020 roku nietrzeźwi użytkownicy dróg (kierujący, piesi, pasażerowie) uczestniczyli w 2 540 wypadkach drogowych (10,8% ogółu wypadków), śmierć w nich poniosło 327 osób (13,1% ogółu zabitych), a 2 723 osoby odniosły obrażenia (10,3% ogółu rannych). W porównaniu z rokiem 2019 jest to mniej wypadków z udziałem osób nietrzeźwych o 177 (-6,5%), mniej osób rannych o 358 (-11,6%)

² *Alkohol w Polsce. Kontekst społeczny, rynkowy i legislacyjny*, (red.) A. M. Fal, Pracodawcy Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2020.

oraz więcej osób zabitych o 1 (+0,3%).

W województwie wielkopolskim miało miejsce 217 wypadków drogowych ogółem z udziałem nietrzeźwych uczestników ruchu, co stanowi 8,5% w skali kraju. W wypadkach tych zginęły 33 osoby, co w skali kraju daje 10,1%, a rannych zostało 221 osób, co daje 8,1% ogółu poszkodowanych.

Nietrzeźwi najczęściej uczestniczyli w zdarzeniach drogowych w ostatnich dniach tygodnia: w soboty (20,3%) i niedziele (19,5%). Niewątpliwie wpływ na to ma fakt, że koniec tygodnia, dni wolne od pracy, sprzyjają spotkaniom towarzyskim i imprezom, podczas których spożywany jest alkohol. Generalnie bowiem w te dni zwiększa się liczba uczestników ruchu będących pod wpływem alkoholu. W trakcie doby kulminacyjny jest przedział pomiędzy godzinami 16.00 a 22.00. W 2020 roku w godzinach tych nietrzeźwi uczestniczyli w 1 205 wypadkach, co stanowi 47,4% wszystkich wypadków z ich udziałem. Zginęło w nich 150 osób (45,9%), a ranne zostały 1 254 osoby (46,0%). Rozkład godzinowy wypadków z udziałem nietrzeźwych pokrywa się z ogólną tendencją ich występowania. W godzinach, gdy wystąpiła kulminacja, w co dziewiątym wypadku ginął człowiek.

W 2020 roku nietrzeźwi uczestnicy ruchu spowodowali 2 015 wypadków (8,6% ogółu), w których zginęło 271 osób (10,9%), a rannych zostało 2 167 osób (8,2%). Najliczniejszą grupę nietrzeźwych sprawców wypadków stanowili kierujący pojazdami. Byli oni sprawcami 1 656 wypadków, w których zginęło 216 osób, a rannych zostało 1 847 osób. W odniesieniu do ogólnej liczby wypadków spowodowanych przez kierujących, nietrzeźwi stanowili 7,9%. W porównaniu do 2019 roku nastąpił wzrost: liczby wypadków spowodowanych przez nietrzeźwych kierowców o 1 (+0,1%) i osób zabitych o 24 (+12,5%) oraz spadek liczby osób rannych o 168 (-8,3%).

W grupie nietrzeźwych kierujących największe zagrożenie bezpieczeństwa stanowili kierujący samochodami osobowymi, którzy spowodowali 1 075 wypadków (64,9% wypadków spowodowanych przez nietrzeźwych kierujących). Wskaźnik ten jest niższy niż w roku ubiegłym. W wypadkach zawinionych przez kierujących samochodami osobowymi będących pod wpływem alkoholu zginęło 163 osoby, tj. 75,5% śmiertelnych ofiar zdarzeń spowodowanych przez nietrzeźwych kierujących (w 2019 roku: 76,6%), a ranne w tych wypadkach zostały 1 262 osoby, tj. 68,3% (w 2019 roku: 71,9%).

Następną grupą nietrzeźwych użytkowników stwarzającą zagrożenie byli rowerzyści. Spowodowali oni 239 wypadków (14,4%), w których zginęło 15 osób (6,9%), a 229 zostało rannych (12,4%).

Najwięcej wypadków nietrzeźwi kierujący spowodowali na skutek niedostosowania

prędkości do warunków ruchu (935), nieustąpienia pierwszeństwa przejazdu (181), niezachowania bezpiecznej odległości pomiędzy pojazdami (71) oraz nieprawidłowego wyprzedzania (26). Najwięcej wypadków nietrzeźwi kierujący spowodowali w sierpniu (195), w czerwcu (180) i lipcu (169). Najwięcej osób zginęło we wrześniu (29). Miesiące letnie często zajmują w statystykach czołowe miejsca. Jest to bowiem okres wakacyjny, w czasie którego wiele osób podróżuje. W tym okresie częściej niż w pozostałych miesiącach odbywają się różnego rodzaju imprezy plenerowe, pikniki, festyny, koncerty, a więc wydarzenia, z którymi często łączy się spożywanie napojów alkoholowych.

Piesi, będący pod działaniem alkoholu spowodowali 341 wypadków, w ich wyniku śmierć poniosły 52 osoby, a 300 zostało rannych. W porównaniu do roku 2019 nastąpił spadek liczby wypadków spowodowanych przez tę grupę uczestników ruchu o 56 (-14,1%). Prawie co czwarty pieszy sprawca wypadku był pod wpływem alkoholu (wskaźnik niższy niż w roku ubiegłym). Liczba zdarzeń, do powstania których przyczynili się nietrzeźwi piesi w 2011 roku stanowiła 2,8% wszystkich wypadków, w 2016 r. było to 1,4%, a w 2020 r. wzrosła do 1,5%.

Główne przyczyny wypadków spowodowanych przez nietrzeźwych pieszych to:

- nieostrożne wejście na jezdnię przed jadącym pojazdem – 177 wypadków, (tj. 51,9% wszystkich zdarzeń spowodowanych przez nietrzeźwych pieszych),
- przekraczanie jezdni w miejscu niedozwolonym – 42 wypadki (12,3%),
- leżenie, siedzenie, klęczenie na jezdni – 41 wypadków (12,0%)³.

Używanie substancji psychoaktywnych, a zwłaszcza alkoholu powszechnie uważa się za czynnik ryzyka odgrywający decydującą rolę w występowaniu przemocy w rodzinie. Badania w tym obszarze wykazują, że mężczyźni stosujący przemoc wobec swoich partnerek częściej nadużywają alkoholu niż mężczyźni nieprzejawiający agresji. Należy jednak zauważyć, że nie mówimy tu o bezpośrednim związku przyczynowo-skutkowym (choć wielu kobietom wydaje się, że jeżeli partner przestanie pić, to przestanie też zachowywać się agresywnie), ale raczej o współwystępowaniu i towarzyszeniu.

Statystyki policyjne podają, że 64% sprawców przemocy w momencie interwencji znajdowało się pod wpływem alkoholu. Nie oznacza to automatycznie, że są to osoby uzależnione od alkoholu, wiadomo przecież, że sam alkohol ze względu na swoje psychoaktywne działanie wpływa na skłonność do zachowań agresywnych również u osób, które nie są od niego uzależnione.

³ *Wypadki drogowe w Polsce w 2020 roku*, (red.) Elżbieta Symon, Biuro Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji, Warszawa 2021, s. 59-70. Stan danych przedstawionych w raporcie jest aktualny na dzień 14.02.2021.

Wśród modeli wyjaśniających zależność między alkoholem a agresją na szczególną uwagę zasługuje hipoteza rozhamowania, zgodnie z którą alkohol poprzez swoje bezpośrednie oddziaływanie na mózg osłabia mechanizmy samokontroli agresji. Druga hipoteza – zaburzeń procesów uwagi – kładzie nacisk na zaburzenia poznawcze u osób znajdujących się pod wpływem alkoholu. Przejawiają się one m.in. błędną oceną sytuacji (zachowanie innych może zostać zinterpretowane jako wrogie lub zagrażające) i w związku z tym nieadekwatną reakcją emocjonalną.

Alkohol ogranicza także zdolność do znajdowania rozwiązań bez uciekania się do przemocy i upośledza możliwość oceny konsekwencji podjętych działań. Sprzyja także usprawiedliwianiu przemocy i to zarówno przez samych sprawców („Gdybym był trzeźwy, nigdy bym cię nie uderzył”), jak i ofiary oraz świadków („Gdyby nie był pod wpływem alkoholu, toby się tak nie zachował”). Kierując się takim myśleniem ofiary koncentrują swoje wysiłki na zmotywowaniu czy wręcz zmuszeniu partnera (np. poprzez uruchomienie procedury zobowiązania do leczenia odwykowego) do zaprzestania picia, bo właśnie w picciu upatrują główną przyczynę stosowania przemocy. Tymczasem samo wyeliminowanie alkoholu połączone nawet z ukończeniem terapii odwykowej, nie gwarantuje zmiany zachowań. Wynika to z faktu, że za przemoc w rodzinie odpowiadają wciąż do końca niepoznane czynniki biologiczne, społeczne, psychologiczne i kulturowe. Poza tym, w danym incydencie przemocowym może wystąpić określona ich konstelacja, dlatego poszukiwanie przyczyny tylko w jednym czynniku może okazać się zawodne i mylące.

Oszacowaniu skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie miasta i gminy Swarzędz służą m.in. dane dotyczące procedury „Niebieskie Karty”. W 2021 roku funkcjonariusze Komisariatu Policji w Swarzędzu przeprowadzili 61 interwencji domowych. 47 spośród nich dotyczyło przemocy domowej i skutkowało wszczęciem przez interweniujących policjantów procedury „Niebieskie Karty”.

W 2021 roku do Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wpłynęły 102 „Niebieskie Karty”, które zostały założone w 85 rodzinach. W przypadku 43 rodzin „Niebieskie Karty” były bezpośrednio związane z problemem alkoholowym, co daje 51% wszystkich procedur.

Z powyższego zestawienia wynika, że w rodzinach, w których występuje problem alkoholowy, często pojawia się również przemoc. Zazwyczaj domniemani sprawcy przemocy w momencie interwencji domowej znajdują się pod wpływem alkoholu.

Tabela 6. Interwencje domowe podejmowane na terenie gminy Swarzędz

Wyszczególnienie	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Interwencje ogółem	3679	4056	3980	4829
- w tym interwencje domowe	400	101	77	61
- w tym dotyczące przemocy domowej („Niebieskie Karty”)	120	60	88	47

Źródło: Komisariat Policji w Swarzędzu. Stan na dzień 19.11.2021 r.

Statystyki Komisariatu Policji w Swarzędzu pokazują, że w 2021 roku do Izb Wyrzeźwień doprowadzono 137 osób nietrzeźwych, do miejsca zamieszkania odwiedziono 4 osoby, do placówek służby zdrowia w bieżącym roku nie odwiedziono ani jednej osoby. Jest to związane ze zmianą zadań, które należą do obowiązków Policji. W porównaniu z rokiem 2020 można zaobserwować wzrost liczby osób nietrzeźwych odwiedzionych do Izby Wyrzeźwień o 35 osób (w stosunku do 2019 roku to wzrost aż o 75 przypadków). Liczba osób kierujących pojazdami mechanicznymi będących pod wpływem alkoholu jest niższa niż rok temu o 13.

Tabela 7. Interwencje Policji w Swarzędzu w stosunku do osób będących pod wpływem alkoholu

Wyszczególnienie	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Osoby nietrzeźwe odwiedzone do Izby Wyrzeźwień	80	62	102	137
Osoby nietrzeźwe odwiedzone do miejsca zamieszkania	31	13	10	4
Osoby nietrzeźwe odwiedzone do placówek służby zdrowia	8	7	3	0
Nietrzeźwi kierujący pojazdami mechanicznymi	28	42	62	49

Źródło: Komisariat Policji w Swarzędzu. Stan na dzień 19.11.2021 r.

W 2021 r. policjanci Komisariatu Policji w Swarzędzu podjęli tylko 16 interwencji w związku z naruszeniem prawa w zakresie zakazu spożywania napojów alkoholowych w miejscach publicznych. Przedstawione dane pokazują również, że ilość interwencji od 2018 roku utrzymuje się na podobnym poziomie.

Tabela 8. Interwencje Policji w związku z naruszeniem prawa w zakresie zakazu spożywania napojów alkoholowych w miejscach publicznych

Wyszczególnienie	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Wykroczenia z art. 43 ¹ .1	14	17	17	16

Źródło: Komisariat Policji w Swarzędzu. Stan na dzień 19.11.2021 r.

2.4. Analiza skali zjawiska narkomanii w gminie Swarzędz

Kwestia narkomanii w gminie Swarzędz nie ogranicza się jedynie do samego faktu uzależnienia od substancji psychoaktywnych bądź zagrożenia uzależnieniem konkretnej jednostki. To problem, który zaburza właściwe funkcjonowanie całej rodziny zmagającej się z problemem uzależnienia jej członka. Dlatego organizując pomoc terapeutyczną należy mieć na uwadze zarówno osoby uzależnione od narkotyków, jak i ich najbliższych (rodziców, rodzeństwo, współmałżonków, partnerów, dzieci), którzy na co dzień obserwują destrukcyjne zachowania będące wynikiem używania narkotyków. Konieczne jest, aby wszystkie możliwe działania profilaktyczne w dalszym ciągu były kierowane do dzieci i ludzi młodych, którzy w okresie dorastania są bardzo podatni na negatywny wpływ otoczenia, szczególnie wpływ grupy rówieśniczej.

Należy również zauważyć, że deficyty jednej grupy społecznej nie pozostają bez wpływu na inne i w efekcie zaburzają funkcjonowanie danej społeczności lokalnej. Konieczne jest zatem osadzenie problemu narkomanii i używania substancji psychoaktywnych w szerszym ujęciu – kompleksowej polityki społecznej.

Niepokojącym zjawiskiem, na które zwracają uwagę eksperci jest korzystanie z substancji psychoaktywnych przez coraz młodsze osoby. Zażywanie środków odurzających w młodym wieku, szczególnie przez dzieci, ma niewątpliwie negatywne konsekwencje – prowadzi do zahamowania rozwoju psychicznego, fizycznego i społecznego. Narkotyki

występujące pod różnymi postaciami, rozpowszechniane wśród dzieci i młodzieży w szkołach, stanowią obecnie obok alkoholu największe zagrożenie dla zdrowia i ładu moralnego młodego pokolenia.

Jak potwierdzają psychoterapeuci udział osób uzależnionych w terapii, szczególnie w grupach terapeutycznych, w konkretny sposób zwiększa ich szansę na wyjście z nałogu i osiągnięcie stabilizacji w życiu. Jednym z poważniejszych problemów, który bardzo często łączy się z używaniem substancji psychoaktywnych przez jednego z członków rodziny, jest współzależnienie osób najbliższych oraz przemoc skierowana przez uzależnionego w stosunku do osób, które znajdują się w jego otoczeniu. Większość rodziców dzieci i młodzieży uzależnionej nie podejmuje terapii. Najczęściej, pomimo tego, że widzą problem, usprawiedliwiają zarówno siebie, jak i swoje dzieci. Wypierają fakt jednorazowego lub kilkukrotnego kontaktu dziecka z narkotykami. Niestety często jest on sygnałem ostrzegawczym, a jego zlekceważenie może prowadzić do dramatu uzależnienia dziecka. Taka postawa rodziców znacznie utrudnia relację terapeutyczną i zmniejsza szansę na wyjście młodego człowieka z nałogu. Jak wskazują specjaliści, jedynie terapia całej rodziny przynosi pożądane efekty.

Trzeba powiedzieć, że obecnie, oprócz używania narkotyków jako takich, istotny problem stanowi również stosunkowo duże zainteresowanie młodzieży dopalaczami. Do ośrodków leczenia uzależnień zgłaszają się młodzi ludzie uzależnieni od tzw. nowych substancji psychoaktywnych. Terapia zarówno w przypadku narkotyków, jak i dopalaczy przebiega tak samo. Różnicę stanowi jednak fakt, że do produkcji dopalaczy często używane są substancje nieznane. Co za tym idzie specjaliści terapii uzależnień czy lekarze nie wiedzą do końca, co zawierają w sobie poszczególne dopalacze i jakie może być ich działanie na organizm ludzki. Ta sytuacja powoduje, że nie można przewidzieć wszystkich szkód i konsekwencji, jakie mogą one wywoływać w człowieku. Coroczne statystyki szpitalne pokazują jednak, że dużo przypadków zażycia dopalaczy kończy się walką pacjentów o życie albo ich śmiercią. Dla przykładu w 2018 roku do placówek medycznych z powodu zatrucia nowymi substancjami psychoaktywnymi trafiło 4260 osób, z czego 162 osób nie udało się uratować⁴.

⁴ Zob. J. Kadzikiewicz, *162 zgony z powodu zatrucia nowymi narkotykami w 2018 r.*, Polityka Zdrowotna, 02.07.2019, <https://www.politykazdrowotna.com/46754,162-zgony-z-powodu-zatrucia-nowymi-narkotykami-w-2018-r>, dostęp: 26.10.2020.

2.5. Trendy i sytuacja narkotykowa wśród uczniów polskich szkół

Od 1995 roku, co cztery lata, z inicjatywy Komisji Europejskiej na obszarze Unii Europejskiej i krajów partnerskich przeprowadza się badanie dotyczące używania alkoholu i narkotyków wśród młodzieży szkolnej. Badanie funkcjonuje w przestrzeni publicznej pod nazwą ESPAD stanowiącą skrót od angielskich słów: European School Survey Project on Alcohol and Drugs (Europejski program badań ankietowych nad używaniem alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną). Polska bierze udział w tej inicjatywie od samego początku jej istnienia (w 1995 roku do programu przyłączyło się 26 krajów europejskich, a w 2019 roku w badaniach wzięło udział aż 35 państw starego kontynentu). ESPAD jest od 25 lat najbardziej kompetentnym przedsięwzięciem, jeśli chodzi o porównywalność danych na gruncie międzynarodowym, a także jedynym długoterminowym projektem systematycznie obrazującym dynamikę problemu używania substancji psychoaktywnych przez młodzież w Europie. Ostatnie badania ESPAD przeprowadzono wiosną 2019 roku, a raport prezentujący ich wyniki opublikowano w 2020 roku. W naszym kraju w badaniach grupę reprezentatywną stanowili losowo wybrani uczniowie klas I i III szkół ponadpodstawowych (wg tzw. starego systemu) oraz klas III szkół gimnazjalnych i klas II szkół ponadgimnazjalnych (wg tzw. nowego systemu), czyli osoby w wieku 15-16 lat (urodzone w 2003 roku) oraz osoby w wieku 17-18 lat (urodzone w 2001 roku). Jak zaznaczono w dokumencie, wybór tych konkretnych roczników był spowodowany potrzebą ujednoczenia wieku wszystkich badanych osób w Europie, tak aby umożliwić późniejszy proces porównawczy. Ankiety do wypełnienia otrzymało 2 814 uczniów III klas gimnazjalnych (51,7% stanowiły dziewczęta, a 48,3% chłopcy) oraz 3 089 uczniów II klas szkół ponadgimnazjalnych (51,2% stanowiły dziewczęta, a 48,8% chłopcy). Indagowani odpowiedzieli na szereg pytań związanych z używaniem przez nich alkoholu, tytoniu i innych substancji psychoaktywnych. Poniżej zaprezentowane zostaną wyniki badań dotyczących trzeciej grupy substancji⁵.

Podobnie jak w poprzednich latach zarówno w grupie gimnazjalistów, jak i w grupie uczniów starszych najczęściej zażywany narkotykiem były marihuana lub haszysz. Kiedykolwiek w życiu użyło ich 21,4% osób z młodszej kohorty i 37,2% osób ze starszej kohorty. W podziale na płeć sytuacja wyglądała następująco: chociaż raz w życiu marihuany lub haszyszu użyło 24,8% chłopców z III klas gimnazjów i 41,4% chłopców z II klas szkół ponadgimnazjalnych oraz 18,2% dziewcząt z III klas gimnazjów i 33,1% dziewcząt z II klas

⁵ Zob. J. Sierosławski, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z badań ankietowych zrealizowanych w 2019 r.*, Europejski Program Badań Ankietowych ESPAD, Warszawa 2020.

szkół ponadgimnazjalnych. W ciągu ostatniego roku poprzedzającego moment wypełniania ankiety ESPAD, marihuany lub haszyszu używało 16,7% uczniów z młodszej grupy i 29,6% uczniów ze starszej grupy. Natomiast w ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem marihuanę lub haszysz zażyło 9,0% indagowanych z młodszej kohorty i 15,1% indagowanych ze starszej kohorty.

W stosunku do poprzedniej edycji programu nastąpił nieznaczny spadek wartości odnoszących się niemal do wszystkich wymienionych powyżej wskaźników. Dla przykładu 4 lata wcześniej młodych osób, które chociaż raz w życiu zastosowały marihuanę lub haszysz było odpowiednio: 25,0% w grupie gimnazjalnej i aż 43,0% w grupie ponadgimnazjalnej.

Trzeba jednak zaznaczyć, że liczby określające poziom użycia różnych substancji psychoaktywnych przez uczniów polskich szkół w 2015 roku były najwyższe w historii prowadzenia ankiet, co oznacza, że pomimo zaobserwowanego spadku w stosunku do ostatnich badań, używanie substancji psychoaktywnych i tak utrzymuje się na wysokim poziomie. Najniższe wskazania w historii programu pochodzą z 1995 roku. Wtedy to z przetworami konopi indyjskiej chociaż raz w życiu miało kontakt 10,1% uczniów w wieku 15-16 lat i 17,1% uczniów w wieku 17-18 lat.

Na podstawie najbardziej aktualnych badań wiemy, że z dostępnością do marihuany lub haszyszu nie miało większego problemu 35,3% indagowanych z grupy młodszej i 50,4% badanych z grupy starszej. Jakikolwiek trudności w uzyskaniu przetworów konopi zgłosiło 29,0% uczniów gimnazjalnych i 23,1% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Za niemożliwe do zdobycia marihuanę i haszysz uznało 20,2% osób z młodszej kohorty i 11,0% ze starszej kohorty. Odpowiedzi „Nie wiem” udzieliło 15,5% badanych w wieku 15-16 lat i tyle samo uczniów starszych.

Jak zaznaczył Jarosław Sierosławski, autor przedstawianego tutaj raportu, skala używania marihuany i haszyszu, jako najbardziej rozpowszechnionych narkotyków wśród młodzieży, pozwoliła na dokonanie pogłębionych analiz w poszukiwaniu tzw. wzoru intensywnego używania. Wykorzystano w tym celu dwa testy: polski, pod nazwą „Problemowe Używanie Marihuany” i francuski, o nazwie „Cannabis Abuse Screening Test”. Dały one jeszcze bardziej szczegółową wiedzę na temat problemowego używania przetworów konopi indyjskiej przez polską młodzież.

Pierwszy test, wykonany w odniesieniu do najczęstszych symptomów problemowego używania marihuany wykazał, że w ciągu roku poprzedzającego udział w ankiecie wśród uczniów klas III szkół gimnazjalnych: 8,8% badanych dokonało samodzielnego zakupu marihuany, 4,6% badanych paliło konopie samotnie, 4,0% badanych nie poszło lub spóźniło się

do szkoły z powodu marihuany, a 3,7% badanych miało częstą potrzebę użycia marihuany. Z kolei wśród uczniów klas II szkół ponadgimnazjalnych: 13,1% badanych dokonało samodzielnego zakupu marihuany, 6,0% badanych paliło konopie w samotności, 4,1% badanych nie poszło lub spóźniło się do szkoły z powodu marihuany, natomiast 4,4% badanych miało częstą potrzebę użycia tej substancji. Pozytywny wynik testu, który oznaczał wystąpienie u jednego respondenta dwóch z powyżej wymienionych symptomów, został stwierdzony wśród 5,2% uczniów młodszych i 6,7% uczniów starszych. Oznacza to, że co dziewiętnasty piętnasto-szesnastolatek oraz co piętnasty siedemnasto-osiemnastolatek używał marihuany w sposób, który może rodzić problemy.

W drugim teście najczęściej zgłaszanymi symptomami przez gimnazjalistów, które zaobserwowali u siebie na przestrzeni ostatniego roku przed badaniem, były: palenie marihuany przed południem (9,3%), problemy z pamięcią występujące po paleniu (6,1%) oraz palenie w samotności (5,3%). Kolejność symptomów u uczniów szkół ponadgimnazjalnych w odniesieniu do częstotliwości występowania jest taka sama, jak w przypadku ich młodszych kolegów i koleżanek: palenie marihuany przed południem (13,1%), problemy z pamięcią (8,6%) oraz palenie w samotności (7,6%).

Młodzi ludzie, którzy sięgali po przetwory konopi, udzielali również odpowiedzi na pytanie o motyw i oczekiwane skutki zażycia marihuany. Wśród pozytywnych skutków uczniowie zgłaszali najczęściej: zwiększenie intensywności radości (młodsza kohorta – 33,7%, starsza kohorta – 39,6%), zwiększenie otwartości (młodsza kohorta – 31,6%, starsza kohorta – 35,5%), zwiększenie intensywności doświadczeń (młodsza kohorta – 26,8%, starsza kohorta – 31,3%) oraz mniejsza nieśmiałość (młodsza kohorta – 28,3%, starsza kohorta – 30,2%). Wśród wskazanych skutków negatywnych znalazły się: trudności z koncentracją (młodsza kohorta – 21,6%, starsza kohorta – 20,7%), utrata wątku myślenia (młodsza kohorta – 19,4%, starsza kohorta – 19,1%) oraz trudności w prowadzeniu rozmowy (młodsza kohorta – 14,8%, starsza kohorta – 14,5%). Zmniejszenie zahamowań po użyciu marihuany deklarowało 25,8% gimnazjalistów i 26,7% uczniów starszych.

Wracając do statystyk ogólnych należy zauważyć, że po marihuanie i haszyszu, gimnazjaliści sięgali w swoim życiu najczęściej po leki uspakajające i nasenne bez przepisu lekarza (15,1%), substancje wziewne (8,6%), leki przeciwbólowe w celu odurzenia się (6,6%), amfetaminę (4,2%), ecstazy (3,3%), LSD lub inne halucynogeny (3,2%), metamfetaminę (3,0%) i inne substancje. Wśród starszych uczniów analogiczna lista środków, których używało kiedykolwiek w życiu co najmniej 3% badanych, obejmuje: leki uspakajające i nasenne bez przepisu lekarza (18,3%), substancje wziewne (6,9%), leki przeciwbólowe w celu odurzenia

się (5,9%), ecstasy (5,1%), amfetaminę (4,7%), LSD lub inne halucynogeny (4,2%) oraz kokainę (3,1%).

Osobna część raportu ESPAD 2019 jest poświęcona dopalaczom. Pierwsza omawiana kwestia w tym temacie dotyczyła sposobu zdobycia substancji. W młodszej kohorcie 2,4% badanych kupiło dopalacze w sklepie z dopalaczami, a 1,7% zamówiło je przez Internet. 4,3% gimnazjalistów zdobyło je w inny sposób. W starszej kohorcie sklepy z dopalaczami odwiedziło 1,9% badanych, a drogą elektroniczną substancje te zakupiło 1,3% badanych. 4,4% uczniów starszych zdobyło dopalacze w inny sposób.

W ciągu całego swojego życia chociaż raz nowych substancji psychoaktywnych użyło 5,2% uczniów w wieku 15-16 lat i 5,3% uczniów w wieku 17-18 lat. W czasie 12 miesięcy przed badaniem nowych substancji psychoaktywnych użyło 3,6% gimnazjalistów i 3,5% uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych, natomiast w ciągu 30 dni przed wypełnianiem ankiety dopalacze stosowało 2,5% młodszych uczniów i 2,2% starszych uczniów.

Dopalacze były używane przez polską młodzież głównie pod postacią mieszanki ziołowej do palenia, rzadziej zażywano je w postaci proszku, kryształków, tabletek czy płynu.

We wnioskach końcowych Jarosław Sierosławski podsumowuje kwestię nowych substancji psychoaktywnych w sposób następujący: „Analiza trendów rozpowszechnienia używania nowych substancji psychoaktywnych, czyli tzw. »dopalaczy« napawa optymizmem. Tendencjom spadkowym w tym zakresie towarzyszy wzrost przekonań o ryzyku związanym z używaniem tych substancji, nie tylko w sposób regularny, ale także na poziomie eksperymentowania. Trzeba dodać, iż wskaźniki dostępności tych substancji także weszły w trend spadkowy”⁶.

Jednak pomimo zauważalnej tendencji spadkowej w używaniu nielegalnych substancji psychoaktywnych, nie tylko dopalaczy, w żadnym wypadku nie można twierdzić, że problem nie istnieje, czy że jest mało poważny. Jak pokazuje doświadczenie osób pracujących z ludźmi uzależnionymi od narkotyków, nawet z pozoru niewinne młodzieńcze eksperymenty mogą przerodzić się w destrukcyjny nałóg, a okazjonalne zażywanie substancji odurzających, np. dopalaczy, może skończyć się na oddziale intensywnej terapii walką o życie.

2.6. Uzależnienia behawioralne – problem współczesnego świata

Obserwowany w ostatnich dekadach globalny rozwój technologiczny jest jednym

⁶ J. Sierosławski, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z badań ankietowych zrealizowanych w 2019 r.*, dz. cyt., s. 130.

z czynników, które determinują postęp cywilizacyjny współczesnych społeczeństw. To on przyczynił się do powstania nowego świata – cyfrowego, do którego przeniosło się wiele aspektów dotychczasowego, tradycyjnego życia. Pandemia Covid – 19, która rozpoczęła się w 2020 roku tylko spotęgowała zmiany w codziennym funkcjonowaniu. Do świata wirtualnego przeniesionych zostało wiele sfer takich jak: praca, nauka, kultura, sztuka, ochrona zdrowia, relacje społeczne. „Nowe technologie i cyberprzestrzeń z dnia na dzień wkroczyły w życie milionów ludzi, dla których otoczenie online i towarzyszące mu digitalne urządzenia stały się nieodłączną częścią życia”.⁷ Wirtualna przestrzeń stała się codziennością i miejscem spędzania wolnego czasu zarówno dla dzieci, młodzieży jak i wielu dorosłych. Nowoczesna technologia ma nie tylko pozytywny wymiar, ale coraz częściej dostrzegany jest również ten negatywny, którego skutkiem są na przykład uzależnienia behawioralne.

Uzależnienia behawioralne to rodzaj uzależnień, które nie są związane z używaniem substancji chemicznych, a kompulsywnym, nadmiernie absorbującym wykonywaniem różnorodnych czynności. Obecnie najczęściej spotykanymi uzależnieniami behawioralnymi są: siecioholizm – problemowe korzystanie z Internetu, fonoholizm – uzależnienie od telefonu, granie w gry komputerowe, oglądanie pornografii, uprawianie hazardu, zakupoholizm, seksoholizm, pracoholizm, zaburzenia odżywiania, problemowe uprawianie aktywności fizycznej/sportu.

Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom w ostatnim czasie opublikowało i rozpowszechniło „Wskazówki dla samorządów gminnych dotyczące realizacji zadań z zakresu uzależnień behawioralnych, stanowiących element gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii”. Poniżej zostały przedstawione najważniejsze informacje zawarte w tym opracowaniu.

Internet

Jak wskazują dane trzy czwarte Polaków w wieku powyżej 15. roku życia deklaruje korzystanie z Internetu. W stosunku do pomiaru z 2012 roku nastąpił przyrost odsetka o prawie 13 punktów procentowych. Przeważająca większość korzystających z sieci (98,0%) to przeciętni użytkownicy, niemający w codziennym życiu problemów z korzystaniem z Internetu. Problem z uzależnieniem od Internetu (wymienne bywa stosowane określenie „problemowe użytkowanie Internetu - PUI”) dotyczy obecnie 0,03% badanej populacji, co stanowi 0,04%

⁷ Zob. Krzyżak – Szymańska Ewa, *Uzależnienia technologiczne wśród dzieci i młodzieży. Teoria, profilaktyka, terapia – wybrane zagadnienia*, Kraków 2018, s. 11.

korzystających z sieci. Zagrożonych uzależnieniem od Internetu jest 1,4% ogółu badanych, co stanowi 1,9% korzystających z Internetu. W liczbach bezwzględnych jest to – szacunkowo – ok. 465 000 osób. Zagrożeń uzależnieniem lub już uzależnieni rekrutują się głównie spośród osób poniżej 25. roku życia, przy czym najbardziej zagrożeni są niepełnoletni.

Wyniki z ogólnopolskiego badania uczniów pt. „Nastolatki 3.0” wskazują, że problematyczne użytkowanie Internetu jest zjawiskiem wyraźnie widocznym wśród badanej populacji, być może z tendencją wzrostową. Niemal trzech na dziesięciu polskich nastolatków wymaga od swoich rodziców i opiekunów rzetelnego przeanalizowania problemu oraz wzmożonej interwencji rodzicielskiej, a trzech na stu – specjalistycznego „detoksu” pod okiem profesjonalistów. Niestety w badanej populacji relatywnie często obserwowane są skutki somatyczne nadużywania Internetu tj. zmęczenie, osłabienie spowodowane niewyspaniem, ból w nadgarstku lub karku, zawroty głowy, pogorszenie wzroku oraz wady postawy.

Hazard

W 2019 roku osoby grające na pieniądze w czasie ostatnich 12 miesięcy stanowiły 37,1% populacji osób w wieku powyżej 15. roku życia. W porównaniu do wyniku uzyskanego w poprzednim badaniu przeprowadzonym w 2015 roku, odsetek ten wzrósł o 2,9 punktu procentowego. Polacy najczęściej grają w gry Totalizatora Sportowego (27,4%). Na kolejnym miejscu, ze znacznie słabszym wynikiem, plasują się zdraпки (16,3%), a dalej loterie lub konkursy SMS-owe (6,3%) oraz automaty do gier z tzw. niskimi wygranymi (3,8%). Spośród wszystkich grających 32,8% Polaków gra bez ryzyka powstania problemów, 2,7% charakteryzuje się niskim poziomem ryzyka uzależnienia, 0,9% – poziomem umiarkowanym i tyle samo (0,9%) gra na pieniądze w sposób wysoce ryzykowny (zagrożenie patologicznym hazardem). Liczbę Polaków w wieku 15+ uprawiających obecnie patologiczny hazard szacujemy na ok. 27 tys. osób. W poprzedniej edycji badania, w 2015 roku, liczbę grających patologicznie szacowano na 34 051 osób, co oznacza, że w ciągu tego okresu nastąpił spadek o blisko 20%. W porównaniu z poprzednim badaniem spadła także częstość grania na pieniądze wśród ogółu Polaków, przy czym największe spadki częstości grania nastąpiły w przypadku gier na automatach. Liczba grających codziennie lub kilka razy w tygodniu spadła z 31,4% do 8,8%, co prawdopodobnie należy wiązać z efektem nowelizacji ustawy hazardowej, która miała miejsce w 2017 roku i ograniczyła możliwość uprawiania hazardu, między innymi grania na powszechnych kiedyś automatach z tzw. niskimi wygranymi.

Porównując cechy społeczno-demograficzne można wnioskować, że częściej grają na pieniądzu: mężczyźni niż kobiety; ludzie młodzi w wieku 18–34 lat; mieszkańcy miast niż mieszkańcy wsi; ludzie dobrze wykształceni niż słabo wykształceni; zarabiający lepiej niż zarabiający gorzej; ludzie oceniający swoją sytuację materialną jako dobrą niż ludzie oceniający ją jako złą.

Zakupy

Poziom zagrożenia kompulsywnymi zakupami utrzymuje się na podobnym poziomie, co w latach ubiegłych. Symptomy kompulsywnego kupowania w 2019 roku wykazywało 3,7% populacji Polaków w wieku powyżej 15. roku życia, co w liczbach bezwzględnych można oszacować na ponad milion osób. W stosunku do roku 2015 notuje się nieznaczny spadek liczby osób zagrożonych. Zjawisko kompulsywnego kupowania różnicuje przede wszystkim wiek – dotyczy ono w głównej mierze ludzi młodych. Najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 25-34 lat, choć w stosunku do poprzedniego pomiaru zjawisko kompulsywnego kupowania wyraźnie nasiliło się wśród ludzi bardzo młodych (15-17 lat). Podobnie jak we wcześniejszych badaniach, na kompulsywne zakupy bardziej narażone są kobiety niż mężczyźni. W grupie zagrożonych mężczyzn najwięcej jest chłopców w wieku od 15 do 17 lat, zaś w grupie kobiet – osób od 25 do 34 lat. Wyniki badania wskazują także na współwystępowanie uzależnień behawioralnych – osoby przejawiające symptomy uzależnienia od zakupów częściej niż niezagrożeni wykazują także objawy innych problemów behawioralnych. Więcej niż jedna piąta z tej grupy, to osoby mające jednocześnie problem z uzależnieniem od pracy; więcej niż co siódmy jest zagrożony uzależnieniem od Internetu.

Praca

W 2019 roku prawie jedna dziesiąta Polaków powyżej 15. roku życia (9,1%) miała problem z uzależnieniem od pracy. Zarówno uzależnienie, jak i zagrożenie uzależnieniem dotyka przede wszystkim młodych dorosłych, poniżej 35. roku życia, w szczególności osoby w wieku 25-34 lat. Istotnym czynnikiem ryzyka są różne aspekty aktywności zawodowej. Pracoholizmowi sprzyja praca na własny rachunek, pełnienie funkcji kierowniczych, odpowiedzialność za pracę innych osób lub kierowanie projektami. Wyniki badania z 2019 roku, podobnie jak w poprzednich latach, wskazują, że na poziomie ogólnym w populacji Polaków w wieku 15+ zagrożenie pracoholizmem dotyka kobiety i mężczyzn w zbliżonym stopniu.

2.7. Ocena sytuacji związanej z używaniem substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych w gminie Swarzędz

Sytuacja, w której używanie substancji psychoaktywnej staje się przyczyną problemów zdrowotnych czy społecznych, pozwala powziąć przypuszczenie, że mamy do czynienia z uzależnieniem. Spożywanie napojów alkoholowych czy narkotyków zawsze niesie ze sobą konkretne ryzyko.

Wobec wielu osobistych i społecznych negatywnych konsekwencji używania substancji psychoaktywnych powstaje pytanie, dlaczego ludzie w ogóle po nie sięgają? Pytanie o powody rodzi zawsze mniej lub bardziej wiarygodne racjonalizacje. Picie dla smaku, towarzystwa, tradycji, zdrowia, a zażywanie dla relaksu, radzenia sobie ze stresem – to tylko niektóre z nich. Prawda jest taka, że większość dorosłych ludzi wie, że alkohol i narkotyki są toksyczne, a mimo to ich używają. Zatem są one dla konsumentów na tyle atrakcyjne, że sięgają po nie, mimo świadomości ryzyka, jakie pociąga za sobą używanie substancji psychoaktywnych.

W przypadku młodzieży używanie alkoholu i narkotyków oraz kompulsywne zachowania przynoszą krótkotrwałe efekty w postaci:

- złudnego zaspokojenia najważniejszych potrzeb psychologicznych (miłości, akceptacji, uznania, bezpieczeństwa, bliskości, przynależności),
- złudnego poczucia realizacji ważnych celów rozwojowych (określenia własnej tożsamości, uzyskania niezależności od dorosłych),
- próby poradzenia sobie z przeżywanymi trudnościami życiowymi (redukcja lęku i frustracji).

Badania jakościowe przeprowadzone przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA) ujawniły, że w zdecydowanej większości przypadków alkohol budził u osób biorących udział w badaniu skojarzenia pozytywne. Respondenci mówiąc o alkoholu najczęściej przywoływali na myśl: dobrą zabawę, przyjemność, luz, odprężenie, radość spotkania towarzyskiego. Znacznie rzadziej, bo zaledwie u co czwartego uczestnika badania, alkohol wywoływał asocjacje negatywne: pijaństwo, kaca, ból głowy, a także alkoholizm i związane z nim awantury, agresję, wypadki, kłopoty rodzinne. Dla większości badanych (również osób mniej pijących) wizja braku alkoholu w sprzedaży jawiła się jako sytuacja czyniąca ich życie uboższym. Perspektywa braku dostępu do alkoholu skłaniała

częściej do myślenia o samodzielnym produkowaniu alkoholu lub szukaniu jego zamienników (innych substancji psychoaktywnych), niż do gotowości zaakceptowania życia w abstinencji.

Gmina Swarzędz nie wyróżnia się pod względem nasilenia problemów alkoholowych, narkotykowych czy behawioralnych spośród innych gmin w naszym kraju. Dla właściwego ukierunkowania podejmowanych działań profilaktycznych konieczne jest przedstawienie problemów występujących w naszej gminie.

Posługując się wskaźnikami europejskimi oraz wynikami polskich badań społecznych można oszacować grupę uzależnionych od alkoholu w Polsce na około 764 tys. osób (w tym około 628 tysięcy mężczyzn i około 136 tysięcy kobiet), natomiast liczbę pijących szkodliwie i ryzykownie określa się na około 2,7 mln. Zestawienie procentowego ujęcia problemu z rzeczywistością lokalną pozwala na szacunkowe obliczenie liczby mieszkańców gminy Swarzędz, u których występują problemy związane z alkoholem (patrz: Tabela nr 5 na stronach 14-15).

Aby skutecznie rozwiązywać problemy z używaniem substancji psychoaktywnych konieczne jest podjęcie działań skierowanych nie tylko do osób uzależnionych czy pijących szkodliwie, ale również inicjowanie akcji profilaktycznych skierowanych do całej społeczności, a w szczególności do dzieci i młodzieży. To ci ostatni są narażeni w największym stopniu na zaburzenia zachowania. Tym bardziej, że problem uzależnień behawioralnych w porównaniu z uzależnieniami chemicznymi w opinii społecznej ma znacznie mniejszą wagę.⁸

Działania profilaktyczne realizowane w ostatnich latach w gminie Swarzędz nastawione były na przygotowywanie i przeprowadzanie programów wczesnej interwencji, wspieranie rozwoju osobistego młodych ludzi, promowanie zdrowego stylu życia oraz udzielanie wsparcia dzieciom i młodzieży wychowującej się w rodzinach z problemem uzależnienia czy przemocy. Podejmowane były również działania profilaktyczne skierowane do ogółu populacji w celu uwrażliwienia społeczności lokalnej na wciąż istniejące problemy alkoholizmu i narkomanii.

Źródłem informacji dotyczących skali problemów alkoholowych i narkotykowych na terenie gminy Swarzędz są dane udostępnione przez Policję, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, Punkt Konsultacyjno-Informacyjny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dla Osób Uzależnionych od Alkoholu i Członków ich Rodzin oraz Poradnię Specjalistyczną IPSIS.

⁸ „Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących: a) hazardu, w tym hazardu problemowego /patologicznego, b) innych uzależnień behawioralnych”, Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, <https://www.kbnp.gov.pl/porta1?id=1768880>, dostęp: 04.03.2022.

Przez kilka kolejnych lat ostatnie szczegółowe dane obrazujące sytuację związaną z używaniem napojów alkoholowych przez dzieci i młodzież szkolną pochodziły z raportu *Młodzi Polacy o zachowaniach ryzykownych*. Raport obejmował wyniki badań przeprowadzonych w 2014 i 2015 roku w ramach kampanii „Zachowaj Trzeźwy Umysł”. Badania te miały miejsce również w szkołach na terenie gminy Swarzędz.

Z kolei w roku szkolnym 2017/2018 w szkołach z oddziałami gimnazjalnymi na terenie gminy Swarzędz wykonano nowe badania dotyczące zachowań problemowych wśród uczniów. Badania zostały przeprowadzone przez wykwalifikowanych ankieterów z Instytutu Profilaktyki Zintegrowanej wśród 417 uczniów drugich klas gimnazjalnych. Dane przedstawione w raporcie pt. *Diagnoza problemów i pozytywnego potencjału młodzieży w ujęciu profilaktyki zintegrowanej* wskazują, że 72% dziewcząt i 68% chłopców w ciągu 30 ostatnich dni przed badaniem ani razu nie spożywało alkoholu w jakiegokolwiek postaci. W przeciągu tygodnia poprzedzającego udział w ankiecie przynajmniej raz spożyło alkohol 16% dziewcząt i 17% chłopców, natomiast w ciągu ostatnich 30 dni upiło się 17,3% uczennic i 16,7% uczniów.

Kolejne pytanie zadane uczniom klas gimnazjalnych w swarzędzkich szkołach dotyczyło używania alkoholu jako środka ułatwiającego kontakty międzyludzkie. 85,3% dziewcząt i 70,6% chłopców zadeklarowało, że nie warto korzystać z alkoholu, żeby wejść w relację z interesującą osobą płci przeciwnej.

Ostatnią kwestią odnoszącą się do badań alkoholowych był problem zdobycia napojów alkoholowych przez osoby nieletnie. 69,3% uczennic klas drugich swarzędzkich gimnazjów stwierdziło, że istnieje możliwość łatwego zdobycia alkoholu. Wśród chłopców z pozyskaniem wyrobów alkoholowych nie ma kłopotu 54,6% respondentów.

Dane uzyskane na podstawie badań wskazują, że zdecydowana większość uczniów spożywała napoje wysokoprocentowe. W tej grupie wiekowej alkohol kojarzony jest przede wszystkim z dobrą zabawą, dlatego też częstotliwość jego spożywania się zwiększa. Prawie połowa młodych ludzi wskazała, że inicjacja alkoholowa miała u nich miejsce między 13. a 15. rokiem życia.

Najczęściej wskazywanymi okolicznościami, w których uczniowie po raz pierwszy sięgnęli po napoje wysokoprocentowe były uroczystości rodzinne oraz imprezy towarzyskie. Niestety taka sytuacja ma bezpośredni związek z tradycją panującą w Polsce. W naszym kraju spożywanie alkoholu jest stałym elementem różnego typu imprez rodzinnych. Młodzież, która sięga po alkohol po raz pierwszy na imprezach rodzinnych, zazwyczaj ma na to przyzwolenie rodziców. Powodem, dla którego uczniowie używają napojów alkoholowych podczas imprez towarzyskich jest chęć dobrej zabawy i polepszenia samopoczucia, a także przyjemność, jaką

daje sama konsumpcja alkoholu. Jak wiemy spożywanie alkoholu często prowadzi do uzależnienia. Jednak w świadomości młodych ludzi takie przekonanie może jeszcze nie występować. Wynika to przede wszystkim z braku dostatecznej wiedzy na temat mechanizmów uzależnień.

W kwestii używania alkoholu przez najmłodszych mieszkańców naszej gminy warto odnieść dwa powyższe raporty do najbardziej aktualnego dokumentu ogólnopolskiego. Wiosną 2019 roku przeprowadzono kolejne badania ESPAD („European School Survey Project on Alcohol and Drugs”). Ankiety w ramach Europejskiego Programu Badań Szkolnych nad Używaniem Alkoholu i Narkotyków wykonywane są od 1995 roku co cztery lata. Projekt badawczy w polskich szkołach jest finansowany przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Krajowe Biuro Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii.

Grupę reprezentatywną w badaniach stanowili uczniowie klas trzecich gimnazjalnych (15-16 lat) oraz uczniowie klas drugich szkół ponadgimnazjalnych (17-18 lat). Z gimnazjów uzyskano 5 939 ankiet, natomiast ze szkół ponadgimnazjalnych uzyskano 6 495 ankiet. Celem badania w krajach Unii Europejskiej i krajach partnerskich było uzyskanie wiedzy na temat natężenia używania substancji psychoaktywnych przez młodzież w skali poszczególnych krajów i całego kontynentu. Raport ESPAD został przedstawiony opinii publicznej w 2020 roku.

Wynika z niego, że alkohol jest najbardziej popularną substancją psychoaktywną używaną przez młodzież, a jego picie jest najbardziej rozpowszechnionym zachowaniem ryzykownym wśród młodzieży. Chociaż raz w ciągu całego swojego życia piło 80,0% uczniów z młodszej grupy i 92,8% uczniów ze starszej grupy. Poprzednie badania z 2015 roku wskazywały odpowiednio 83,8% i 95,8%. W ciągu ostatniego miesiąca przed wypełnianiem ankiety ESPAD jakkolwiek alkohol piło 46,7% uczniów z grupy młodszej i 76,1% uczniów z grupy starszej. Dla porównania w 2015 roku było to odpowiednio 48,6% i 82,3%.

Autorzy raportu stwierdzają, że „wysoki odsetek badanych przyznaje się do przekraczania progu nietrzeźwości. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem, chociaż raz upiło się 11,3% uczniów z młodszej kohorty i 18,8% ze starszej grupy wiekowej. W czasie całego życia ani razu nie upiło się tylko 66,7% uczniów młodszych i 43,4% uczniów starszych”⁹.

Najpopularniejszym trunkiem spożywanym przez młodzież jest piwo, natomiast najrzadziej wybieranym alkoholem jest wino. Podczas ostatniej okazji picia uczniowie

⁹ Janusz Sierosławski, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z badań ankietowych zrealizowanych w 2019 r.*, Europejski Program Badań Ankietowych ESPAD, Warszawa 2020, s. 3.

z młodszej kohorty wybierali najczęściej piwo (51,4%). Na drugim miejscu była wódka (23,7%), a na trzecim miejscu wino (15,2%). W starszej kohorcie ten ranking przedstawiał się podobnie. Na pierwszym miejscu także znalazło się piwo (62,3%), na drugim – wódka (34,4%), a na trzecim miejscu wino (18,5%).

Na podstawie informacji przedstawionych przez Departament Zdrowia i Przeciwdziałania Uzależnieniom Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego wiemy, że dla regionu wielkopolskiego zidentyfikowano następujące trendy w kwestii spożywania alkoholu:

- W strukturze spożycia napojów alkoholowych (podobnie jak w kraju) przeważa piwo, kolejnymi co do popularności są wódka i wino;
- Do grup o najwyższym spożyciu alkoholu należą częściej mężczyźni, osoby w wieku 15-24 lata, kawalerowie i panny, bezdietni, bezrobotni, niezaangażowani religijnie, osoby o niskim statusie materialnym;
- Spośród problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych w skali lokalnej najwyższą widocznością społeczną odznacza się problem picia alkoholu przez młodzież. Odsetek osób pijących nadmiernie wskazuje na dwie kategorie osób szczególnie zagrożonych. Pierwsza to młodzi niezamężni i osoby stanu wolnego, kolejna grupa to osoby bezrobotne o niskim statusie materialnym. W związku z powyższym w odniesieniu do tych grup należy skoncentrować działania profilaktyczne.

Pożądanym zatem wydaje się być zwiększenie oferty edukacyjnej w zakresie redukcji szkód, skierowanej do młodych ludzi spożywających alkohol w ilościach prowadzących do nietrzeźwości.

W lutym i marcu 2022 roku na zlecenie Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu w wybranych szkołach na terenie gminy Swarzędz zostały przeprowadzone badania diagnostyczne pod nazwą „W Sieci” obejmujące problematykę uzależnień behawioralnych, cyberprzemocy oraz bezpieczeństwa w Internecie. Zrealizowano sześć edycji badań: dla uczniów klas VIII w Szkole Podstawowej im. św. Jana Pawła II w Paczkowie, Szkole Podstawowej Nr 3 im. Polskich Noblistów w Swarzędzu oraz w Szkole Podstawowej nr 2 w Zalasewie. W trzech wybranych klasach VIII Szkoły Podstawowej Nr 2 w Zalasewie badanie zostało poszerzone o problematykę uzależnień behawioralnych.

Badanie zrealizowano na losowo wybranej próbie 176 uczniów klas VIII szkół podstawowych, w tym na 89 dziewczynkach i 87 chłopcach. Z przeprowadzonych badań wynika że:

1. Nieco ponad 66% badanych wykazuje brak jakichkolwiek objawów uzależnienia od Internetu, natomiast 18% znajduje się w grupie ryzyka, a około 16% jest już prawdopodobnie uzależniona od korzystania z Internetu.
2. Prawie co trzeci uczeń (31,8%) czuje się zaabsorbowany Internetem, myśli o poprzednich bądź następnych sesjach.
3. Prawie co czwarty uczeń (23,7%) czuje potrzebę używania Internetu przez coraz dłuższy czas.
4. Dwóch na pięciu uczniów (39,3%) wielokrotnie miało nieudane próby kontroli, ograniczenia czasu lub zaprzestania korzystania z Internetu, a ponad połowa uczniów (56,1%) pozostaje w sieci dłużej niż pierwotnie planowała.
5. Prawie co czwarty uczeń (23,1%) czuje niepokój, zirytowanie lub przygnębienie z powodu ograniczenia czasu spędzanego w Internecie lub zaprzestania korzystania z niego.
6. Co piąty uczeń (22,5%) zaryzykował utratę ważnych relacji, czasu do nauki, innych zainteresowań z powodu Internetu a co piąty (19,7%) oszukał kogoś z rodziny, bliskich lub nauczyciela, aby ukryć narastający problem korzystania z sieci.
7. Trzech na pięciu uczniów (60,1%) używa Internetu jako sposobu na ucieczkę od problemów lub poprawy nastroju.
8. Prawie co piąta osoba była ofiarą rozpowszechniania przez Internet kompromitujących ją materiałów – 18,4%. W badaniach „Przemoc rówieśnicza a media elektroniczne”² 14% internautów w wieku 12-17 lat zgłaszało przypadki publikowania w sieci kompromitujących ich materiałów.
9. Ponad 43% badanych doświadczyło za pośrednictwem Internetu lub SMS-ów wulgarnego wyzywania, straszenia czy ośmieszania. W badaniach przeprowadzonych przez Fundację Dzieci Niczyje² aż 52% internautów przyznało, że miało do czynienia z przemocą werbalną. Niemal połowa badanych doświadczyła wulgarnego wyzywania (47%), co piąty poniżania, ośmieszania i upokarzania (21%), a co szósty straszenia i szantażowania (16%).
10. Ponad 12,6% uczniów było ofiarą podszywania się pod nich w Internecie. W badaniach „Przemoc rówieśnicza a media elektroniczne”² blisko jedna trzecia uczniów (29%) podawała, że doświadczyła w sieci sytuacji, w której ktoś się pod nich podszywał.
11. W badanej grupie dziewczęta wykazały znacznie większe predyspozycje w kierunku diagnozy uzależnienia od Internetu.
12. Jeśli chodzi o cyberprzemoc odsetki wyników dla dziewcząt są zbliżone do odsetek wyników dla chłopców.

13. Co piąty uczestnik programu „W Sieci” (21,2%) deklaruje, że potrzebuje pomocy dla siebie, bliskiego lub znajomego w problematyce uzależnień behawioralnych lub cyberprzemocy.

14. Należy kontynuować pracę profilaktyczną we wszystkich pionach: uczniowie, rodzice, nauczyciele.

15. Oprócz działań profilaktycznych w szkołach ponadpodstawowych bardzo potrzebna jest tzw. wczesna profilaktyka i edukacja wśród klas młodszych szkół podstawowych. Dobrą propozycją może być program „Stop cyberprzemocy”, który jest programem z zakresu przeciwdziałania cyberprzemocy i bezpieczeństwa w Internecie oraz program „Nie daj się złapać w sieć” z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom behawioralnym dla uczniów młodszych klas szkół podstawowych.

W gminie Swarzędz oprócz działań profilaktycznych podejmowano również działania skoncentrowane na bezpośrednim rozwiązaniu problemu uzależnienia. Podobnie jak w latach ubiegłych Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych prowadziła rozmowy z osobami uzależnionymi od alkoholu, motywując je do podjęcia leczenia odwykowego. W uzasadnionych przypadkach podejmowała czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu.

W 2021 roku odbyło się 12 posiedzeń Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Do Komisji wpłynęło 31 wniosków o podjęcie działań w przedmiocie uzależnienia od alkoholu (25 w 2020 r.): w tym 16 wniosków złożyła rodzina osoby uzależnionej (15 w 2020 r.), 15 wniosków wpłynęło od instytucji (10 w 2020 r.). Inne podmioty niż rodzina lub instytucje w tym roku nie składały wniosków. W 2021 roku Komisja podjęła rozmowy ze 150 osobami (130 w 2020 r.), w tym 31 osób to klienci pierwszorazowi (25 w 2020 r.), a 119 osób to klienci kontynuujący spotkania (105 w 2020 r.). 9 osób podjęło leczenie ambulatoryjne (6 w 2020 r.), 7 osób przebywało w Izbie Wytrzeźwień (12 w 2020 r.), a sprawy 2 osób trafiły do Sądu Rodzinnego (1 w 2020r.)¹⁰.

W Swarzędzu działa również Poradnia Specjalistyczna IPSIS, świadcząca kompleksowe usługi w ramach Zdrowia Psychicznego, Terapii Uzależnień i Dziennego Oddziału Leczenia Uzależnienia od Alkohol. Według danych obejmujących okres od stycznia do 22 listopada 2021 roku, z pomocy specjalistów w poradni skorzystało 100 osób uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu (114 w 2020 r.), udzielono 969 porad

¹⁰ Dane zostały udostępnione przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Swarzędzu. Stan na dzień 31.12.2021 r.

(1181 w 2020 r.). Natomiast na Oddziale Dziennym leczyło się 53 pacjentów (40 w 2020 r.), łącznie udzielono im 459 porad (344 w 2020 r.).

Kontynuowana była również działalność Punktów Konsultacyjnych, stanowiących zintegrowany system poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, prawnego i socjalnego. Dyżurujący w nich specjaliści, dzięki swojemu wieloletniemu doświadczeniu udzielali pomocy osobom i rodzinom zmagającym się na co dzień z problemem alkoholizmu, narkomanii oraz przemocy. W 2020 roku odnotowano mocny spadek liczby osób korzystających z pomocy psychologicznej w Ośrodku Pomocy Społecznej w Swarzędzu. Może to być spowodowane tym, że Poradnia IPSIS uzyskała większy kontrakt z NFZ i przez to zwiększyła się dostępność pomocy w Poradni. Spadek liczby osób korzystających z psychoterapii niewątpliwie jest też wynikiem pandemii wirusa SARS-CoV-2, bowiem nie każdy klient w czasie największych obostrzeń chciał korzystać z pomocy w trybie zdalnym.

Poniżej przedstawiono dane z ostatnich lat obrazujące liczbę osób korzystających ze wsparcia udzielanego przez Punkty Konsultacyjne oraz ilość porad udzielonych w ramach ich działalności.

Tabela 7. Mieszkańcy gminy korzystający z oferty Punktów Konsultacyjnych

Rodzaj punktu	Kategorie osób korzystających z poradnictwa	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych od Alkoholu i ich Rodzin	Osoby uzależnione od alkoholu	40	21	25	34
	Osoby współuzależnione	36	19	27	24
	Dziecko z rodziny osoby uzależnionej/DDA	0	0	2	7
	Ogółem	76	40	54	65
Punkt Konsultacyjny ds. Przemocy w Rodzinie	Ofiary przemocy	34	23	17	30
	Sprawcy przemocy	0	3	3	2
	Ogółem	34	26	20	32
	ŁĄCZNIE	110 osób	66 osób	74 osoby	97 osób

*Źródło: Punkty Konsultacyjne w Ośrodku Pomocy Społecznej w Swarzędzu.
Stan na dzień 31.12.2021 r.*

Charakter pracy Punktów jest ściśle powiązany z diagnozą potrzeb i problemów mieszkańców gminy, w szczególności dzieci i młodzieży. Dlatego ich prowadzenie w obecnym wymiarze jest wystarczające. Ponadto należy pamiętać, iż gmina Swarzędz jest gminą ościenną Miasta Poznania, w którym znajduje się wiele instytucji związanych z profilaktyką, leczeniem i rehabilitacją osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych. Z pewnością niejednym mieszkańcem naszej gminy, chcąc zachować anonimowość, poszukuje pomocy w zakresie terapii uzależnień właśnie poza Swarzędzem. Trzeba również zauważyć, że na terenie gminy Swarzędz funkcjonują terapeuci uzależnień pracujący w poradniach specjalistycznych, które mają podpisany kontrakt z NFZ i również oferują pomoc bezpłatną.

Tabela 8. Porady indywidualne i grupowe udzielane w ramach Punktów Konsultacyjnych

Wyszczególnienie	Liczba udzielonych porad	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych od Alkoholu i ich Rodzin	Porady indywidualne	124	88	100	108
	Porady grupowe	9	0	8	25
	Ogółem	133	88	108	133
Punkt Konsultacyjny ds. Przemocy w Rodzinie	Porady indywidualne	34	26	18	30
	Porady grupowe/rodzinne	0	0	2	2
	Ogółem	34	26	20	32
	ŁĄCZNIE	167 porad	106 porad	128 porad	165 porad

*Źródło: Punkty Konsultacyjne działające w Ośrodku Pomocy Społecznej w Swarzędzu.
Stan na dzień 31.12.2021 r.*

Oprócz Punktów Konsultacyjnych mieszkańcy gminy Swarzędz mogli skorzystać z pomocy psychologicznej dostępnej w Ośrodku Pomocy Społecznej w Swarzędzu. W związku z pandemią COVID-19 trwającą od marca 2020 roku w okresach najsilniejszych obostrzeń specjaliści nie zrezygnowali z aktywności terapeutycznej i pomagali klientom również w formie zdalnej. W 2021 roku psychologowie udzielili łącznie 545 porad i konsultacji telefonicznych, pomagając ponad 200 osobom.

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób, które skorzystały z pomocy oraz prezentuje rodzaje problemów, które starano się rozwiązać w czasie spotkań. Z danych zaprezentowanych poniżej wynika, że z pomocy psychologicznej w 2021 roku skorzystały osoby, które borykają się głównie z zaburzeniami emocjonalnymi i psychicznymi oraz ofiary przemocy w rodzinie.

Tabela 9. Osoby korzystające z pomocy psychologicznej w Ośrodku Pomocy Społecznej w Swarzędzu

Wyszczególnienie	Kategorie osób	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Pomoc psychologiczna dostępna w Ośrodku Pomocy Społecznej	Ofiary przemocy w rodzinie	59	60	38	65
	Sprawcy przemocy w rodzinie	7	8	11	2
	Osoby uzależnione	2	1	3	8
	Osoby współuzależnione	23	56	11	18
	Zaburzenia emocjonalne i kryzysy	99	97	53	85
	Trudności wychowawcze	41	46	19	26
	OGÓLEM		231 osób	268 osób	135 osób

Źródło: Sprawozdania psychologów prowadzących terapię w Ośrodku Pomocy Społecznej w Swarzędzu. Stan na dzień 31.12.2021 r.

Tabela numer 10 obrazuje z kolei, ile osób, które korzystają z pomocy to klienci pierwszorazowi, a ile osób to klienci biorący udział w spotkaniach w sposób systematyczny. Zestawienie prezentuje również liczbę udzielonych porad indywidualnych i grupowych. Z przedstawionych danych wynika, że w ciągu bieżącego roku na terenie gminy Swarzędz mieliśmy do czynienia z lekkim wzrostem liczby osób korzystających z pomocy psychologicznej – w stosunku do roku poprzedniego. Natomiast analizując charakter spotkań klientów z psychologami widzimy wyraźnie, że były to w przeważającej części spotkania indywidualne.

Tabela 10. Kategorie odbiorców i liczba porad udzielonych w ramach pomocy psychologicznej dostępnej w Ośrodku Pomocy Społecznej w Swarzędzu

Wyszczególnienie	Rodzaj klientów i porad	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Kategoria odbiorców	Klienci pierwszorazowi	104	95	48	83
	Klienci stale korzystający z porad	127	173	87	121
	OGÓLEM	231	268	135	204
Typ działań	Porady indywidualne	525	772	575	513
	Porady grupowe i rodzinne	61	49	17	32
	OGÓLEM	586	821	592	545

Źródło: Sprawozdania psychologów prowadzących terapię w Ośrodku Pomocy Społecznej w Swarzędzu. Stan na dzień 31.12.2021 r.

Jednocześnie w ramach *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* podejmowano działania mające na celu zapewnienie odpowiedniego wsparcia dzieciom z rodzin z problemem uzależnienia w ramach placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz socjoterapeutycznych.

W ciągu całego roku szkolnego we wszystkich szkołach podstawowych w gminie Swarzędz realizowane są programy profilaktyczne rekomendowane przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W ramach systemu rekomendacji dokonywana jest ocena programów promocji zdrowia psychicznego, profilaktyki uzależnień (profilaktyka narkomanii, profilaktyka problemów alkoholowych) oraz programów profilaktyki innych zachowań problemowych (ryzykownych) dzieci i młodzieży. Niestety z uwagi na długi okres nauki w formie zdalnej i na obostrzenia spowodowane pandemią COVID-19 ilość uczestników programów realizowanych i jakość w szkołach została znacznie ograniczona.

Głównymi celami rekomendacji jest podniesienie jakości programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego, szersze upowszechnienie sprawdzonych programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego oraz popularyzacja wiedzy na temat

skutecznych strategii profilaktyki. Poniżej przedstawiono zestawienie danych ilościowych odnoszących się do programów rekomendowanych przeprowadzanych w szkołach w gminie Swarzędz.

Tabela 11. Programy profilaktyczne rekomendowane przez PARPA w szkołach na terenie gminy Swarzędz

Lp.	Nazwa programu	Ilość uczniów biorących udział w programie
1	„Spójrz inaczej”	989 osób
2	„Wspomaganie rozwoju psychospołecznego dzieci nieśmiałych”	246 osób
3	„Przyjaciele Zippiego”	225 osób
4	„Unplugged”	205 osób
5	„Debata”	25 osób
6	„Zdrowa Klasa”	19 osób
7	„Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”	6 osób
OGÓLEM		1715 osób

Źródło: Sprawozdania pedagogów szkolnych ze szkół podstawowych z terenu gminy Swarzędz. Stan na dzień 17.11.2021 r.

W ramach struktury Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu działają świetlice z programem profilaktycznym i socjoterapeutycznym. Placówki te oferują pomoc dzieciom i młodzieży w wieku szkolnym znajdującym się w trudnej sytuacji emocjonalnej, społecznej czy ekonomicznej. Poprzez prowadzenie zajęć psychoprofilaktycznych i socjoterapeutycznych świetlice wspomagają wszechstronny rozwój dziecka, pomagają rozwijać zainteresowania i radzić sobie z problemami, które przynosi codzienność. Świetlice są miejscami, w których

uczestnicy mają zapewnioną pomoc w odrabianiu lekcji i wyrównywaniu braków w nauce. Opiekunowie prowadzą dialog z dziećmi i pomagają im poszukiwać pozytywnych rozwiązań różnych sytuacji problemowych. W większości z placówek kładzie się główny akcent na rozwijanie zainteresowań uczestników i organizowanie im czasu wolnego w sposób interesujący i pożyteczny.

W 2021 roku w związku z trwającą pandemią choroby COVID-19 wywołaną przez wirusa SARS-CoV-2 i obowiązującym reżimem sanitarnym, działalność świetlic była zawieszona do dnia 15 lutego. Po tym terminie otwarto wszystkie placówki i na nowo rozpoczęto pracę z podopiecznymi. W październiku 2021 roku rozpoczęła działalność nowa placówka – Centrum Międzypokoleniowe „Pogodna”, która łączy w sobie świetlicę dla dzieci i klub aktywności seniora.

Poniżej przedstawiono dane na temat liczby dzieci i młodzieży korzystających z oferty świetlic działających w gminie Swarzędz.

Tabela 12. Dzieci biorące udział w programach profilaktycznych, opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych

Nazwa i liczba placówek		Uczestnicy zajęć			
		2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.
Świetlica Socjoterapeutyczna „Nasza Dziupla”	1	40	42	31	51
Świetlica Integracyjno-Terapeutyczna w Gruszczyńcu	1	21	20	20	9
Świetlica Wiejska w Uzarzewie z programem profilaktycznym	1	27	22	22	15
Świetlica Wiejska w Wierzoncu z programem profilaktycznym	1	21	26	26	15
Świetlica Wiejska w Karłowicach z programem profilaktycznym	1	23	24	25	-
Pracownia Modelarska „Tukan”	1	23	24	23	18

Zajęcia profilaktyczne w Wierzenicy	1	16	17	17	-
Centrum Międzypokoleniowe „Pogodna”	1	-	-	-	14
OGÓLEM	8	171	175	164	122

Źródło: Sekcja Profilaktyki Uzależnień i Animacji Społecznej Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu. Stan na dzień 31.12.2021 r.

Analiza aktualnej sytuacji w gminie Swarzędz pokazuje jednoznacznie, że nadal występują obszary wymagające kontynuowania działań interdyscyplinarnych. Do najważniejszych z nich należą: utrzymująca się na wysokim poziomie ilość osób pijących ryzykownie i szkodliwie, spożywanie alkoholu przez dzieci i młodzież, liczba rodzin dysfunkcyjnych dotkniętych uzależnieniem, przemoc w rodzinie ściśle skorelowana z używaniem alkoholu oraz naruszanie prawa przez osoby będące pod wpływem alkoholu i nadużywające alkoholu (w tym kierowanie pojazdami pod wpływem alkoholu).

W związku z powyższym zintensyfikowanie działań profilaktycznych w 2022 roku, wynikających z zadań przewidzianych do realizacji w *Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*, nastawione będzie na:

- ograniczenie picia alkoholu oraz działania ograniczające ryzyko picia szkodliwego i uzależnienia,
- realizację i wspieranie kampanii edukacyjnych, mających na celu zwiększenie świadomości społeczeństwa na temat szkód wynikających z picia alkoholu, zażywania narkotyków i uzależnień behawioralnych,
- organizowanie i wspieranie działań służących promocji zdrowego stylu życia, utrwalanie postaw abstynenckich w środowisku dzieci i młodzieży,
- zwiększenie kompetencji wychowawczych rodziców poprzez prowadzenie zajęć w „Szkołach dla Rodziców i Wychowawców”, edukacja rodziców w zakresie możliwości wspierania abstynencji dziecka i przygotowania go do podejmowania świadomych i odpowiedzialnych decyzji związanych z używaniem substancji psychoaktywnych,
- wprowadzanie nowych rekomendowanych programów profilaktycznych w szkołach

na terenie miasta i gminy Swarzędz, dotyczących tematu używania alkoholu i narkotyków oraz tematu uzależnień behawioralnych,

- prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych, indywidualnych o charakterze terapeutycznym, grupowych zajęć psychoedukacyjnych oraz konsultacji dla rodziców i opiekunów jako kompleksowego wsparcia dla dzieci i młodzieży uczęszczającej do świetlic działających na terenie miasta i gminy Swarzędz,
- organizację szkoleń dla osób pracujących z dziećmi, dotyczących efektywnych sposobów przekazywania wiedzy na temat uzależnień, wskazywania alternatywnych wzorców spędzania wolnego czasu, radzenia sobie ze stresem i rozwiązywaniem problemów.

Podjęmowane inicjatywy będą miały na celu edukowanie, uświadamianie, kształtowanie prawidłowych postaw i zdolności dokonywania właściwych wyborów oraz oferowanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu. Stosowane będą różne metody i programy uwzględniające profilaktykę uniwersalną i selektywną, co będzie miało na celu osłabianie wpływu czynników ryzyka oraz wzmacnianie czynników chroniących w szkole, rodzinie oraz środowisku lokalnym. Od kilku lat działania te są organizowane we współpracy z placówkami oświatowymi. Ich systematyczne przeprowadzanie umożliwi dotarcie do szerokiej grupy młodych ludzi w różnych przedziałach wiekowych. Działania zaplanowane w niniejszym programie prowadzone będą w różnych środowiskach. Skierowane zostaną zarówno do dzieci i młodzieży, jak i osób dorosłych. W dalszym ciągu będą uwzględniały realizację programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży, dotyczących różnych środków uzależniających oraz łączenie poszczególnych działań podejmowanych wobec tej populacji. Ponadto realizowane będą kampanie edukacyjno-informacyjne mające na celu promocję zdrowego stylu życia, wolnego od uzależnień, ograniczenie dostępności napojów alkoholowych dla młodzieży oraz zmianę postaw i zachowań sprzedawców alkoholu. Prowadzona będzie diagnoza problemów alkoholowych oraz ewaluacja działań profilaktycznych.

Wnioski

Na podstawie danych przedstawionych w diagnozie sformułowano wnioski podobne do tych zawartych w *Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* na rok 2020. Przede wszystkim przewidują one kontynuowanie bądź zintensyfikowanie:

- działań na rzecz zwiększenia dostępności terapeutycznej, psychospołecznej dla osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków i czynności oraz ich rodzin;
- systematycznego monitoringu rzeczywistej skali problemów uzależnień (alkohol, narkotyki, leki, zachowania) na terenie gminy Swarzędz oraz potrzeb środowiska lokalnego w zakresie ich rozwiązywania, poprzez stałą współpracę z innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na tym polu;
- działań mających na celu reintegrację zawodową i społeczną rodzin z problemem uzależnień, które zagrożone są wykluczeniem społecznym, ze względu na utrzymującą się na stałym poziomie liczbę tych rodzin, poprzez wspieranie systemu pomocy społecznej;
- działań dotyczących negatywnych zjawisk z zakresu bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- działań w ramach programów profilaktyki uzależnień prowadzonych w placówkach oświatowych, tak aby objąć nimi jak największą liczbę dzieci i młodzieży, a do współpracy zaangażować większą grupę rodziców/opiekunów;
- realizacji długoterminowych i kompleksowych działań profilaktycznych w szkołach, opartych na rzetelnej diagnozie, kładących większy nacisk na problematykę uzależnień (zarówno uzależnień od substancji psychoaktywnych, jak i uzależnień behawioralnych) oraz programów ukierunkowanych na rozwijanie umiejętności społecznych, w tym naukę zachowań asertywnych, rozwiązywanie konfliktów bez przemocy, budowanie zespołu klasowego oraz rozwijanie indywidualnych kompetencji psychologicznych m.in. sposobów radzenia sobie ze stresem;
- realizacji programów skierowanych do młodzieży w wieku 12-14 lat, wśród których obserwuje się wzrost spożycia alkoholu. Najlepsze efekty będą osiągnięte przez podejmowanie działań w środowisku rówieśniczym, a nie na poziomie instytucjonalnym;
- realizacji programów skierowanych do rodziców i opiekunów, dotyczących wsparcia w wychowywaniu dzieci i młodzieży, mających problemy psychologiczne, w tym używających alkoholu i stosujących przemoc;
- realizacji programów szkoleniowych adresowanych do właścicieli i pracowników małych sklepów osiedlowych, pracowników sklepów wielkopowierzchniowych, stacji paliw, właścicieli i pracowników lokali gastronomicznych w zakresie m.in. zakazu sprzedaży alkoholu osobom nieletnim;

- realizacji programów profilaktycznych (profilaktyka uniwersalna i selektywna) widniejących w ofercie Banku Programów Profilaktycznych Ośrodka Rozwoju Edukacji i w Systemie Rekomendacji Programów Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- tworzenia i finansowania działalności świetlic socjoterapeutycznych oraz tych z programem profilaktycznym, zapewniających dzieciom, zwłaszcza z rodzin dysfunkcyjnych, bezpieczny sposób spędzania czasu po zajęciach szkolnych (w tym dożywianie dzieci biorących udział w zajęciach);
- realizowania i finansowania programów profilaktyki przemocy w rodzinie;
- podnoszenia kompetencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- finansowania kolonii, półkolonii, zajęć podwórkowych i wyjazdów dla dzieci i młodzieży;
- działań informacyjno-edukacyjnych skierowanych do ogółu społeczności lokalnej poprzez między innymi upowszechnianie informacji o możliwościach pomocy osobom/rodzinom z problemem uzależnień lub przemocą w rodzinie;
- stałej diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych, która ułatwi opracowanie kolejnych gminnych programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii zgodnie z potrzebami mieszkańców, we współpracy z innymi podmiotami.

2.8. Lokalna lista zasobów instytucjonalnych – podmioty przewidziane do realizacji *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025.*

Zasoby instytucjonalne

Dane na temat zasobów instytucjonalnych umożliwiających realizację *Gminnego Programu* oraz obszary ich działania przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 13. Zasoby instytucjonalne w gminie Swarzędz oraz obszary ich działania

Zasoby instytucjonalne	Obszar działania
Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych od Alkoholu i ich Rodzin	<ul style="list-style-type: none"> • Rehabilitacja, • Poprawa jakości życia osób uzależnionych i ich rodzin, • Dostęp do informacji na temat form pomocy.
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	<ul style="list-style-type: none"> • Wczesna diagnoza, • Poprawa, jakości życia osób uzależnionych i ich rodzin, • Dostęp do informacji na temat form pomocy, • Realizacja działań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.
Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> • Diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, • Podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w celach zapobiegawczych, • Podejmowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą, • Opracowywanie i realizacja indywidualnych planów pomocy, • Inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc.
Punkt Konsultacyjny ds. Przemocy w Rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości życia osób uzależnionych i ich rodzin, • Poradnictwo, • Pomoc w redagowaniu pism procesowych, przekazywanie informacji dotyczących innych form pomocy.
Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	<ul style="list-style-type: none"> • Wczesna diagnoza, • Poprawa jakości życia osób uzależnionych i ich rodzin, • Poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne i prawne, • Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej • Wydawanie ulotek i broszur edukacyjno-informacyjnych • Sekcja Wspierania Rodziny – asystenci rodziny.
Świetlice realizujące program socjoterapeutyczny i opiekuńczo-wychowawczy	<ul style="list-style-type: none"> • Profilaktyka poprzez prowadzenie zajęć psychoedukacyjnych, • Profilaktyka poprzez prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych, • Angażowanie dzieci i młodzieży w działalność profilaktyczną poprzez twórczy rozwój, • Promowanie idei wolontariatu, • Europejski Korpus Solidarności, • Zapewnienie alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
Centrum Międzypokoleniowe „Pogodna”	<ul style="list-style-type: none"> • Profilaktyka poprzez prowadzenie zajęć psychoedukacyjnych, • Profilaktyka poprzez prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych, • Angażowanie dzieci i młodzieży w działalność profilaktyczną poprzez twórczy rozwój, • Promowanie idei wolontariatu, • Współpraca z wolontariuszem Europejskiego Korpusu Solidarności, • Zapewnienie alternatywnych form spędzania czasu wolnego.

Zasoby instytucjonalne	Obszar działania
Środowiskowy Dom Samopomocy	<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie uczestników i ich rodzin oraz kompensowanie skutków niepełnosprawności w sferze zdrowia psychicznego, • Podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, • Stymulowanie rozwoju osobistego, • Wsparcie terapeutyczne i psychologiczne, szczególnie w sytuacjach kryzysowych, • Integracja osób z zaburzeniami psychicznymi ze społecznością lokalną.
Dzienny Dom „Senior-Wigor”	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja osób powyżej 60 roku życia nieaktywnych zawodowo, • Zapobieganie dezintegracji społecznej, • Pomoc w rozwiązywaniu codziennych problemów utrudniających funkcjonowanie, • Utrzymanie i rozwijanie sprawności psychofizycznej, • Stworzenie warunków sprzyjających samorealizacji uczestników, przy wykorzystaniu ich zainteresowań, wiedzy i umiejętności.
Gminne Centrum Informacji	<ul style="list-style-type: none"> • Readaptacja, • Poprawa jakości życia osób uzależnionych i ich rodzin, • Zapobieganie wykluczeniu społecznemu.
Szkoły	<ul style="list-style-type: none"> • Profilaktyka, • Wczesna diagnoza, • Wdrażanie szkolnych programów profilaktycznych.
Policja, Straż Miejska	<ul style="list-style-type: none"> • Monitorowanie obiektów handlu detalicznego w zakresie sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom niepełnoletnim i nietrzeźwym, • Ograniczanie podaży, • Podejmowanie interwencji w przypadku naruszenia przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi.
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	<ul style="list-style-type: none"> • Wczesna diagnoza, • Poprawa jakości życia członków rodzin osób uzależnionych.
Poradnia Specjalistyczna IPSIS	<ul style="list-style-type: none"> • Usługi z zakresu zdrowia psychicznego i terapii uzależnień, • Opieka pacjentów w ramach leczenia uzależnienia od alkoholu, • Wsparcie psychologiczne i psychiatryczne.
Swarzędzkie Centrum Zdrowia Psychicznego PERSONA	<ul style="list-style-type: none"> • Usługi z zakresu psychoterapii, psychologii, psychiatrii, • Leczenie uzależnień, • Logopedia.
Poradnia Lekarza Rodzinnego	<ul style="list-style-type: none"> • Udzielanie niezbędnych informacji dotyczących dostępnej pomocy, • Wczesna diagnoza.
Lokalne organizacje trzeźwościowe	<ul style="list-style-type: none"> • Grupy wsparcia dla osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków i zachowań, • Pomoc rodzinom osób uzależnionych.
Organizacje pozarządowe	<ul style="list-style-type: none"> • Poradnictwo, • Poprawa jakości życia członków rodzin osób uzależnionych,

Zasoby instytucjonalne	Obszar działania
	<ul style="list-style-type: none"> • Profilaktyka i promocja zdrowego stylu życia, • Zapobieganie wykluczeniu społecznemu.
Biblioteka Pedagogiczna Biblioteka Publiczna	<ul style="list-style-type: none"> • Udostępnienie literatury z zakresu problematyki uzależnień.

3. Prezentacja *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2025*

3.1. Adresaci *Gminnego Programu*

Problemy związane z nadużywaniem alkoholu dotyczą znacznej części społeczeństwa, dlatego niniejszy program skierowany jest do wszystkich mieszkańców gminy Swarzędz, którzy w życiu prywatnym lub zawodowym spotykają się z problemem nadużywania alkoholu oraz jego konsekwencjami, a także do wszystkich osób zainteresowanych problematyką alkoholową. Głównymi adresatami dokumentu są:

- Przedstawiciele władz miasta i gminy Swarzędz,
- Dzieci i młodzież zagrożeni uzależnieniem od alkoholu, narkotyków i czynności oraz ich rodzice, opiekunowie i nauczyciele,
- Osoby dorosłe zagrożone uzależnieniem od alkoholu, narkotyków i czynności (w tym osoby spożywające alkohol w sposób szkodliwy lub ryzykowny),
- Osoby już uzależnione od alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych oraz od czynności,
- Osoby współuzależnione i Dorosłe Dzieci Alkoholików,
- Ofiary i świadkowie przemocy,
- Osoby zawodowo zajmujące się problematyką uzależnień,
- Osoby uzależnione, które ukończyły terapię (np. „trzeźwi alkoholicy”).

3.2. Cel główny *Gminnego Programu*

Celem głównym *Gminnego Programu* jest ograniczanie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z nadużywania napojów alkoholowych, używania narkotyków oraz

spełniania różnych czynności w sposób kompulsywny poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców gminy Swarzędz oraz prowadzenie skoordynowanych działań profilaktycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych.

3.3. Cele strategiczne *Gminnego Programu*

1. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób nadużywających alkoholu, uzależnionych od alkoholu, narkotyków i czynności oraz członków ich rodzin poprzez zapewnienie dostępu do świadczeń terapeutycznych i rehabilitacyjnych oraz udzielenie pomocy dzieciom i młodzieży z rodzin, w których występuje uzależnienie.
2. Ograniczenie powszechności zjawiska nadużywania alkoholu i narkotyków oraz związanych z nim konsekwencji.

3.4. Cele szczegółowe *Gminnego Programu*

1. Umożliwienie osobom nadużywającym i uzależnionym od alkoholu, narkotyków i czynności oraz członkom ich rodzin korzystania z różnorodnych form profesjonalnych działań pomocowych.
2. Prowadzenie działalności profilaktycznej i informacyjnej na rzecz mieszkańców gminy Swarzędz w zakresie problemu uzależnienia i nadużywania alkoholu, uzależnienia od narkotyków oraz uzależnień behawioralnych.
3. Wspomaganie podmiotów, których działalność służy rozwiązywaniu problemów związanych z uzależnieniem od alkoholu, narkotyków i czynności.

3.5. Zadania wynikające z *Gminnego Programu*

W ramach powyższych celów przyjmuje się do realizacji następujące zadania:

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków i czynności.
2. Udzielanie rodzinom, w których występują uzależnienia od alkoholu, narkotyków czy czynności pomocy psychospołecznej i prawnej, w szczególności ochrony przed przemocą rodzinną.
3. Doskonalenie i upowszechnianie standardów interdyscyplinarnej pracy na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
4. Prowadzenie działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, skierowanej w szczególności do

dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych.

5. Wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych, narkotykowych lub behawioralnych.
6. Pomoc społeczna osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych, dotkniętym ubóstwem, wykluczeniem społecznym oraz integrowanie ich ze społecznością lokalną poprzez wykorzystanie pracy socjalnej i kontraktu socjalnego.
7. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13¹ i art. 15 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.
8. Wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej.

Cel 1. Umożliwienie osobom uzależnionym od alkoholu, narkotyków i czynności oraz członkom ich rodzin korzystania z różnorodnych form profesjonalnych działań pomocowych.

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków i czynności.

- Prowadzenie poradnictwa oraz udzielanie pomocy psychologicznej osobom uzależnionym, w tym również uzależnionym krzyżowo w ramach Punktu Konsultacyjnego dla Osób Uzależnionych od Alkoholu i ich Rodzin,
- Wspieranie placówek leczenia odwykowego (np. finansowanie dodatkowych programów ofert terapeutycznych dla młodzieży używającej substancji psychoaktywnych),
- Dofinansowanie programów terapii dla młodzieży uzależnionej i zagrożonej uzależnieniem od alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych oraz uzależnieniem behawioralnym,
- Promocja usług świadczonych w ramach leczenia odwykowego,

- Udzielanie pomocy w organizacji i funkcjonowaniu grup wsparcia dla osób uzależnionych,
- Wspieranie innych przedsięwzięć mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i marginalizacji oraz reintegrację społeczną i zawodową osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków i czynności oraz ich rodzin (na przykład kluby integracji społecznej),
- Dofinansowanie kursów i szkoleń specjalistycznych dla przedstawicieli wybranych zawodów w zakresie nowoczesnych strategii i metod rozwiązywania problemów uzależnień.

2. Udzielanie rodzinom, w których wystąpiły problemy alkoholowe, narkotykowe czy behawioralne pomocy psychospołecznej i prawnej, w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.

- Podejmowanie działań interwencyjnych, mobilizujących osoby uzależnione od alkoholu, narkotyków czy zachowań do podejmowania leczenia odwykowego,
- Kierowanie na badania psychologiczne i psychiatryczne osób, co do których wszczęto postępowanie w przedmiocie uzależnienia od alkoholu,
- Prowadzenie poradnictwa oraz udzielanie pomocy psychologicznej członkom rodzin z problemem uzależnienia od alkoholu, innych środków psychoaktywnych oraz czynności w ramach Punktu Konsultacyjnego dla Osób Uzależnionych od Alkoholu i ich Rodzin,
- Dofinansowanie pracy terapeutycznej z rodziną – sesje rodzinne,
- Prowadzenie poradnictwa oraz udzielanie pomocy psychologicznej w ramach Punktu Konsultacyjnego ds. Przemocy w Rodzinie dla osób doświadczających przemocy domowej,
- Zapewnienie osobom uzależnionym i członkom ich rodzin dostępu do pomocy prawnej, w szczególności w zakresie ochrony przed przemocą w rodzinie,
- Udzielanie pomocy w organizowaniu i funkcjonowaniu grup wsparcia dla osób współuzależnionych, w tym wspieranie programów dla Dorosłych Dzieci Alkoholików,
- Tworzenie i finansowanie bieżącej działalności świetlic opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych dla dzieci z rodzin z problemem uzależnienia,
- Wspieranie i konsekwentne wdrażanie procedur interwencji w przypadku przemocy domowej („Niebieskie Karty”) przez członków Gminnej Komisji Rozwiązywania

Problemów Alkoholowych, pracowników socjalnych oraz funkcjonariuszy Policji,

- Dofinansowanie szkoleń specjalistycznych w zakresie pracy terapeutycznej z dziećmi z rodzin z problemem uzależnienia,
- Tworzenie systemu wymiany doświadczeń w celu opracowania lokalnej i/lub regionalnej strategii działania w obszarze ochrony rodzin przed przemocą, w szczególności rodzin z problemem uzależnienia,
- Prowadzenie edukacji społecznej w zakresie zwiększenia świadomości na temat zjawiska przemocy rówieśniczej,
- Opracowywanie, wdrażanie i finansowanie programów profilaktyki przemocy, np. warsztatów umiejętności rodzicielskich, programów dla rodziców na temat radzenia sobie z trudnymi sytuacjami wychowawczymi, czy rozwiązywania konfliktów,
- Prowadzenie działań związanych z ewaluacją programów pomocy dla dzieci z rodzin, w których występuje uzależnienie oraz programów badawczych dotyczących psychospołecznego funkcjonowania dzieci z rodzin z problemem alkoholowym, narkotykowym lub behawioralnym,
- Podnoszenie kompetencji wychowawców świetlic w zakresie pracy z dzieckiem pochodzącym z rodziny, w której występuje problem uzależnienia.

3. Pomoc społeczna osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz integrowanie tych osób ze środowiskiem lokalnym przy wykorzystaniu pracy socjalnej i kontraktu socjalnego.

- Zapewnienie profesjonalnej pomocy w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych poprzez działania pracowników socjalnych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu,
- Objęcie dożywianiem dzieci i młodzieży z rodzin z problemem uzależnień, biorących udział w programach socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych,
- Zapewnienie profesjonalnej pomocy w zakresie doradztwa zawodowego osobom nadużywającym alkoholu i uzależnionym od alkoholu, narkotyków i czynności oraz ich rodzinom poprzez działania Gminnego Centrum Informacji.

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba osób używających środków psychoaktywnych, uzależnionych od alkoholu, narkotyków i czynności oraz liczba rodzin, w których występuje problem uzależnienia,

- liczba udzielonych porad indywidualnych i grupowych w ramach Punktu Konsultacyjnego dla Osób Uzależnionych od Alkoholu i ich Rodzin,
- liczba osób korzystających z Punktu Konsultacyjnego ds. Przemocy w Rodzinie,
- liczba udzielonych porad indywidualnych i grupowych w ramach Punktu Konsultacyjnego ds. Przemocy w Rodzinie,
- liczba młodzieży biorącej udział w terapii uzależnień,
- liczba osób, co do których prowadzono postępowanie zobowiązujące do leczenia odwykowego,
- liczba osób skierowanych na badania psychologiczne i psychiatryczne, co do których wszczęto postępowanie w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i/lub narkotyków,
- liczba interwencji z powodu przemocy w rodzinie podjętych w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”,
- liczba interwencji z powodu przemocy w rodzinie w ramach Punktu Konsultacyjnego ds. Przemocy w Rodzinie,
- liczba osób nadużywających, uzależnionych od alkoholu, narkotyków i czynności oraz członków ich rodzin objętych pomocą społeczną,
- liczba dzieci uczestniczących w programach opiekuńczo-wychowawczych oraz socjoterapeutycznych,
- liczba dzieci i młodzieży objętych dożywianiem,
- liczba osób z problemem alkoholowym, narkotykowym lub behawioralnym, które skorzystały z pomocy Gminnego Centrum Informacji,
- liczba osób z rodzin z problemem uzależnienia od alkoholu, narkotyków bądź czynności, które skorzystały z pomocy oferowanej przez Gminne Centrum Informacji,
- liczba osób z rodzin z problemem alkoholowym, narkotykowym lub behawioralnym które otrzymały zatrudnienie,
- liczba grup wsparcia dla osób uzależnionych oraz współuzależnionych,
- liczba osób korzystających z dofinansowania do szkoleń z zakresu pomocy osobom uzależnionym i członkom ich rodzin,
- liczba przeprowadzonych ewaluacji i badań,
- liczba wychowawców świetlic korzystających ze szkoleń podnoszących kompetencje pracy terapeutycznej z dziećmi z rodzin z problemem uzależnienia.

Cel 2. Prowadzenie działalności profilaktycznej i informacyjnej na rzecz mieszkańców gminy Swarzędz w zakresie problemu uzależnienia i nadużywania alkoholu, uzależnienia od narkotyków oraz uzależnień behawioralnych.

1. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkotykowych i behawioralnych skierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów, a także prowadzenie działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych.

- Przeprowadzanie na terenie szkół podstawowych i ponadpodstawowych programów profilaktycznych rozwoju osobowości i działań twórczych dla dzieci i młodzieży,
- Przeprowadzanie działań korekcyjno-wychowawczych skierowanych do uczniów eksperymentujących ze środkami psychoaktywnymi oraz przejawiających zachowania kompulsywne,
- Prowadzenie i finansowanie bieżącej działalności świetlic opiekuńczo-wychowawczych z programem socjoterapeutycznym, świetlic socjoterapeutycznych oraz klubów młodzieżowych dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemem uzależnień, w tym przeprowadzanie i finansowanie remontów i doposażania placówek,
- Prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych odwołujących się do strategii profilaktycznych,
- Dofinansowanie wyjazdów o charakterze profilaktycznym będących integralną częścią realizowanych całorocznych programów profilaktycznych,
- Wspieranie i inicjowanie różnych form profilaktyki rówieśniczej (programów i przedsięwzięć profilaktycznych realizowanych przez młodzież oraz wspieranie rozwoju i działalności wolontariatu),
- Podnoszenie kompetencji nauczycieli, wychowawców i pedagogów w zakresie wdrażania skutecznych strategii profilaktycznych w pracy z dziećmi i młodzieżą,
- Propagowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży, w szczególności ze środowisk zagrożonych uzależnieniami oraz organizowanie zdrowych i bezpiecznych form spędzania czasu wolnego,
- Wdrażanie programów dotyczących rozwoju umiejętności interpersonalnych oraz

rozwoju osobistego nastolatków,

- Realizowanie programów edukacyjno-profilaktycznych dla rodziców, bazujących na rozwijaniu umiejętności wychowawczych, wspieraniu abstynencji dziecka i kształceniu odpowiednich postaw normatywnych związanych z uzależnieniami oraz podejmowanie działań edukacyjnych wśród rodziców dzieci, które piją alkohol i upijają się, mają kontakt z narkotykami, są zagrożone uzależnieniami behawioralnymi,
- Wdrażanie programów dotyczących poprawy umiejętności wychowawczych i sprawowania kontroli nad dziećmi przez rodziców,
- Prowadzenie lokalnych kampanii edukacyjnych oraz udział w ogólnopolskich kampaniach społecznych związanych z profilaktyką uzależnień oraz organizowanie lokalnych imprez profilaktycznych dla młodzieży,
- Prowadzenie badań związanych zwłaszcza z diagnozą zachowań problemowych, używaniem substancji psychoaktywnych i spełnianiem czynności w sposób kompulsywny (uzależnienia behawioralne) przez młodzież oraz ewaluacja programów profilaktycznych,
- Edukacja publiczna społeczności lokalnej w zakresie problematyki alkoholowej poprzez tworzenie sieci punktów informacyjnych z danymi o ofercie pomocy z zakresu problematyki uzależnień dostępnej na terenie gminy Swarzędz,
- Podejmowanie działań edukacyjnych skierowanych do sprzedawców napojów alkoholowych oraz działań kontrolnych i interwencyjnych, mających na celu ograniczanie dostępności napojów alkoholowych na terenie gminy Swarzędz,
- Przestrzeganie zakazu sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18. roku życia w sklepach i innych punktach dystrybucji na terenie gminy Swarzędz,
- Prowadzenie stałego, medialnego systemu informowania o działaniach podejmowanych na terenie gminy w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkotykowych i behawioralnych, tj.: umieszczanie informacji, ogłoszeń i artykułów na stronie internetowej gminy Swarzędz oraz w biuletynie „Prosto z Ratusza”, wydawanie ulotek informacyjnych oraz prowadzenie poradnictwa związanego z problematyką uzależnień, poprzez Internetowy Punkt Konsultacyjno-Informacyjny ds. Uzależnień i Przemocy,
- Organizowanie lokalnych kampanii i innych działań edukacyjnych związanych z przeciwdziałaniem nietrzeźwości kierowców,
- Prowadzenie szkoleń i edukacji z wykorzystaniem materiałów informacyjnych i edukacyjnych dla kandydatów na kierowców w szkołach nauki jazdy,
- Prowadzenie badań diagnostycznych w celu identyfikacji zachowań problemowych,

związanych z używaniem substancji psychoaktywnych przez młodzież oraz ewaluacja programów profilaktycznych,

- Prowadzenie badań diagnostycznych w celu identyfikacji zachowań problemowych, związanych z kompulsywnym wykonywaniem czynności (uzależnienia behawioralne) oraz ewaluacja programów profilaktycznych,
- Inicjowanie działań na rzecz systematycznego podejmowania interwencji przez funkcjonariuszy Policji oraz Straży Miejskiej w sytuacjach spożywania alkoholu w miejscach publicznych poprzez wypracowanie bliskiej współpracy służb, w celu wspólnego ustalenia strategii zwiększającej skuteczność egzekucji prawa w zakresie spożywania napojów alkoholowych w miejscach publicznych,
- Wzmocnienie bezpieczeństwa poprzez wspólne patrole,
- Przeprowadzenie przebudowy i generalnego remontu Świetlicy Socjoterapeutycznej „Nasza Dziupła”,
- Włączenie społeczne dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych poprzez realizację Szkolnych Budżetów Obywatelskich,
- Organizowanie imprezy sportowej „Biegowe Grand Prix o Puchar Burmistrza” połączonej z piknikami rodzinnymi promującymi zdrowy styl życia,
- Organizowanie „Śniadań na trawie” mających na celu integrację społeczną i profilaktykę uzależnień,
- Organizowanie cyklu bezalkoholowych, letnich „Potańcówek na Plantach”,
- Animacja i integracja społeczności lokalnej w odniesieniu do profilaktyki uzależnień poprzez organizowanie integracyjnych imprez sąsiedzkich „Dni Sąsiada”,
- Ustanowienie grantów profilaktycznych dla sołectw z terenu gminy Swarzędz.

2. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów prawa określonych w art. 13¹ i art. 15 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1119 z późn. zm.) oraz występowania przed sądem o charakterze oskarżyciela publicznego.

- Lustracja obiektów handlowych pod kątem realizacji zapisów ustawy zabraniających reklamy i promocji napojów alkoholowych, z wyjątkiem piwa, w zakresie określonym w art. 13¹ ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- Monitorowanie ilości wydanych zezwoleń na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych,

- Monitorowanie zgodności usytuowania na terenie gminy miejsc sprzedaży i podawania napojów alkoholowych zgodnie z art. 18 ust. 3a ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- Kontrola obiektów handlu detalicznego i zakładów gastronomicznych w zakresie sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom nietrzeźwym lub niepełnoletnim, jak również na kredyt i pod zastaw,
- Występowanie w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach sądowych związanych z nadużywaniem alkoholu, jak również z nieprzestrzeganiem przepisów ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi.

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba dzieci i młodzieży korzystających z oferty szkolnych programów profilaktycznych,
- liczba dzieci i młodzieży korzystających z zajęć opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych,
- liczba nauczycieli przeszkolonych w zakresie realizacji programów profilaktycznych,
- liczba dzieci i młodzieży korzystających z letnich wyjazdów o charakterze profilaktycznym,
- liczba programów edukacyjno-profilaktycznych dla rodziców,
- liczba odbiorców programów edukacyjno-profilaktycznych dla rodziców,
- ilość przeprowadzonych lokalnych kampanii edukacyjnych oraz społecznych,
- ilość przeprowadzonych lokalnych imprez profilaktycznych dla młodzieży,
- liczba i lista szkół oraz innych placówek opiekuńczo-wychowawczych realizujących szkolne programy profilaktyczne,
- ilość przeprowadzonych szkoleń dla kandydatów na kierowców w szkołach nauki jazdy,
- raporty z badań diagnostycznych dotyczących zachowań problemowych związanych z używaniem substancji psychoaktywnych,
- ilość interwencji podjętych przez Policję i Straż Miejską w związku z naruszeniem prawa w zakresie zakazu spożywania napojów alkoholowych w miejscach publicznych,
- ilość wydanych zezwoleń na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych,
- ilość udzielonych pouczeń i nałożonych kar na osoby łamiące zakaz spożywania

alkoholu w miejscach publicznych przez Policję i Straż Miejską,

- ilość interwencji funkcjonariuszy Policji związanych z naruszeniem przepisów prawa określonych w art. 13 i art. 15 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- raporty z ewaluacji programów profilaktycznych,
- ilość artykułów o treści profilaktycznej publikowanych w prasie lokalnej,
- ilość artykułów o treści profilaktycznej zamieszczonych na stronie internetowej Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu oraz Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu,
- ilość ulotek profilaktycznych przekazanych mieszkańcom gminy Swarzędz w czasie imprez miejskich,
- oddanie do użytku Świetlicy Socjoterapeutycznej „Nasza Dziupla” w nowej lokalizacji,
- ilość uczniów szkół z terenu miasta i gminy Swarzędz, którzy wzięli czynny udział w inicjatywie Szkolnych Budżetów Obywatelskich,
- ilość mieszkańców miasta i gminy Swarzędz biorących udział w „Biegowym Grand Prix o Puchar Burmistrza” oraz w piknikach rodzinnych towarzyszących imprezie,
- ilość osób biorących udział w „Śniadaniach na trawie”,
- ilość osób uczestniczących w letnich „Potańcówkach na Plantach”,
- ilość uczestników „Dni Sąsiada”,
- ilość mieszkańców sołectw w gminie Swarzędz, którzy skorzystali z grantów profilaktycznych.

Cel 3. Wspomaganie podmiotów, których działalność służy rozwiązywaniu problemów związanych z uzależnieniem od alkoholu, narkotyków i czynności.

1. Wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służących rozwiązaniu problemów alkoholowych, narkotykowych i behawioralnych.

- Wspieranie szkół i placówek oświatowych oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych w zakresie budowania i realizacji strategii działań profilaktycznych,
- Dofinansowanie programu pomocy rodzinom z problemem uzależnień realizowanego przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu,
- Wspieranie działań służących rozwiązywaniu problemu uzależnień podejmowanych

przez organizacje pozarządowe oraz osoby prawne i jednostki organizacyjne w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1057 z późn. zm.),

- Współorganizowanie, w zależności od potrzeb, szkoleń, konferencji i seminariów z zakresu rozwiązywania problemów alkoholowych, narkotykowych i behawioralnych dla osób zawodowo zajmujących się problematyką uzależnień,
- Włączenie się w realizację przedstawionych zadań takich instytucji i podmiotów jak: policja, sądy, kuratorzy sądowi, Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych.

Wskaźniki realizacji celu:

- liczba działań służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych, narkotykowych i behawioralnych podejmowanych przez organizacje pozarządowe oraz osoby prawne i jednostki organizacyjne w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- liczba imprez o charakterze profilaktycznym skierowanych do mieszkańców gminy Swarzędz,
- liczba współorganizowanych szkoleń w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień alkoholowych, narkotykowych i behawioralnych,
- liczba organizowanych konferencji i seminariów podejmujących tematy związane z szeroko rozumianym problemem uzależnień,
- sprawozdanie finansowe i merytoryczne z wykonania powierzonych zadań dokonywane przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu.

3.6. Realizatorzy *Gminnego Programu*

- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu,
- inne instytucje współpracujące przy realizacji zadań przedstawionych w *Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii*.

3.7. Źródła finansowania *Gminnego Programu*

Źródłem finansowania zadań *Gminnego Programu* są środki finansowe budżetu gminy Swarzędz, stanowiące dochody z tytułu wydawania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

3.8. Zasady wynagradzania członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

1. Za pracę obejmującą zakres działań wynikający z ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych otrzymują wynagrodzenie w wysokości 140 zł brutto za udział w posiedzeniu.
2. Wynagrodzenie za udział w posiedzeniach Komisji wypłacane jest na podstawie imiennej listy obecności.
3. Czas i miejsce wypłaty wynagrodzenia zostaną określone w regulaminie Komisji.

3.9. Oczekiwane efekty *Gminnego Programu*

1. Zwiększenie świadomości mieszkańców miasta i gminy Swarzędz na temat problemu uzależnienia od alkoholu i narkotyków oraz uzależnień behawioralnych.
2. Zmniejszenie rozmiarów populacji osób ryzykownie pijących napoje alkoholowe.
3. Zmniejszenie ilości nietrzeźwych uczestników ruchu drogowego.
4. Zmniejszenie odsetka upijających się osób niepełnoletnich.
5. Zwiększenie odsetka osób zobowiązanych do leczenia odwykowego.
6. Zwiększenie motywacji osób uzależnionych do podjęcia terapii w zakresie uzależnienia od alkoholu, narkotyków czy czynności (uzależnienia behawioralne).
7. Zwiększenie motywacji osób współuzależnionych do podjęcia własnej terapii.
8. Zwiększenie skuteczności egzekwowania prawa w zakresie zakazu spożywania napojów alkoholowych w miejscach publicznych.
9. Zmniejszenie liczby dzieci i młodzieży eksperymentujących z narkotykami, w tym z dopalaczami.
10. Zmniejszenie skali problemu przemocy w rodzinie.
11. Podniesienie jakości życia mieszkańców miasta i gminy Swarzędz.

3.10. Monitoring i ewaluacja *Gminnego Programu*

Główne cele systemu ewaluacji *Gminnego Programu* to doskonalenie systemu informacji i monitorowania niezbędnego do prowadzenia skutecznej polityki z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom oraz okresowa ocena stanu zagrożenia problemem alkoholowym i narkotykowym na terenie gminy Swarzędz.

Monitoring *Gminnego Programu*, który ze względu na zakres zadań oraz liczbę podmiotów realizujących jego założenia, jest procesem bardzo złożonym, pozwoli ocenić postępy w prowadzonych działaniach, zweryfikuje tempo i kierunek, w którym zmierza realizacja programu, pozwoli także na bieżącą modyfikację działań, umożliwiając dostosowanie programu do zmieniających się warunków.

Osiągnięciu powyższych celów służyć będzie wymiana informacji między instytucjami i organizacjami odpowiedzialnymi za realizację polityki dotyczącej rozwiązywania problemów alkoholowych, narkotykowych i behawioralnych na terenie gminy Swarzędz. Niezwykle pomocne będzie gromadzenie i analiza danych na temat uzależnień, które dadzą odpowiedź na pytanie o rodzaj i stopień zagrożenia. W tej kwestii wymagany jest również monitoring realizacji programów profilaktycznych i terapeutycznych oraz ich skuteczności.

Monitoring rozumiany głównie jako uzyskiwanie informacji zwrotnej od kompetentnych podmiotów będzie ważnym aspektem wspomagającym zarządzanie i dalsze wdrażanie *Gminnego Programu*.

Monitoring i kontrola efektywności prowadzone będą poprzez:

1. Pozyskiwanie danych od kluczowych realizatorów na wewnętrznych formularzach sprawozdawczych, zgodnie z przyjętym harmonogramem raportowania (nie rzadziej niż raz w roku). Dane zebrane w trakcie procesu monitorowania będą analizowane i wykorzystywane do przygotowywania raportów wewnętrznych zarówno na potrzeby samych realizatorów, w celu redystrybucji informacji, jak i w celu opracowania oraz prezentacji wymaganych okresowych i rocznych sprawozdań dla wewnętrznych i zewnętrznych podmiotów, w tym dla Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Kontynuowane będą prace nad opracowaniem ujednoczonych druków sprawozdań (kwartalnych, półrocznych, rocznych);
2. Pozyskiwanie od kluczowych realizatorów niezbędnych informacji (propozycje zadań, wskaźników i budżetów) na kolejny rok, które pozwolą na opracowanie *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2026-2029*;
3. Gromadzenie informacji dla bieżącej oceny wewnętrznej oraz zewnętrznej.

Ewaluacja wewnętrzna obejmuje zarówno analizę danych, poziom realizacji wskaźników, jak i wyników badań socjologicznych oraz kontynuację rozpoczętego w latach poprzednich procesu opracowywania narzędzi służących do badania efektywności działań w poszczególnych obszarach problemowych. Aktualnie *Gminny Program* zawiera wskaźniki ilościowe dla działań w poszczególnych obszarach.

HARMONOGRAM REALIZACJI
GMINNEGO PROGRAMU PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH ORAZ PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII
NA LATA 2022-2025

Cele	Zadania do realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy/Partnerzy działania	Wskaźniki realizacji celu
Cel 1. Umożliwienie osobom uzależnionym od alkoholu, narkotyków i czynności oraz członkom ich rodzin korzystania z różnorodnych form profesjonalnych działań pomocowych	1.Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków i czynności. Prowadzenie poradnictwa oraz udzielanie pomocy psychologicznej dla osób uzależnionych, w tym również dla uzależnionych krzyżowo w ramach Punktu Konsultacyjnego dla Osób Uzależnionych od Alkoholu i ich Rodzin	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych od Alkoholu i ich Rodzin	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób używających środków psychoaktywnych, uzależnionych od alkoholu, narkotyków i czynności oraz liczba ich rodzin • liczba udzielonych porad indywidualnych i grupowych w ramach Punktu Konsultacyjnego dla Osób Uzależnionych od Alkoholu i ich Rodzin • liczba osób korzystających z Punktu Konsultacyjnego ds. Przemocy w Rodzinie
	Dofinansowanie programów terapii dla młodzieży uzależnionej i zagrożonej uzależnieniami	Kwiecień – czerwiec, wrzesień – grudzień 2022 oraz marzec – czerwiec, wrzesień – grudzień każdego kolejnego roku obowiązywania niniejszego programu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, poradnie specjalistyczne	

	Wspieranie placówek leczenia odwykowego (np. finansowanie dodatkowych programów terapeutycznych oraz programów terapii dla młodzieży uzależnionej i zagrożonej uzależnieniami)	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, Urząd Miasta i Gminy w Swarzędzu	<ul style="list-style-type: none"> liczba osób skierowanych do programów terapii dla młodzieży liczba udzielonych porad indywidualnych i grupowych w ramach Punktu Konsultacyjnego ds. Przemocy w Rodzinie
	Promocja usług świadczonych w ramach leczenia odwykowego	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, organizacje pozarządowe	<ul style="list-style-type: none"> liczba młodzieży biorącej udział w terapii
	Udzielanie pomocy w organizacji i funkcjonowaniu grup wsparcia dla osób uzależnionych	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, Urząd Miasta i Gminy w Swarzędzu	<ul style="list-style-type: none"> liczba osób, co do których prowadzono postępowanie zobowiązujące do leczenia odwykowego
Cele	Zadania do realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy/Partnerzy działania	Wskaźniki realizacji celu
Cel 1. j.w.	Wspieranie innych przedsięwzięć mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i marginalizacji oraz reintegrację społeczną i zawodową osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków i czynności oraz ich rodzin (kluby integracji społecznej)	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	
	Dofinansowanie kursów i szkoleń specjalistycznych dla przedstawicieli wybranych zawodów w zakresie nowoczesnych strategii i metod rozwiązywania problemów uzależnień	Kwiecień – czerwiec, wrzesień – grudzień 2022 oraz marzec – czerwiec, wrzesień – grudzień każdego kolejnego roku obowiązywania niniejszego programu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, Urząd Miasta i Gminy w Swarzędzu	<ul style="list-style-type: none"> liczba osób skierowanych na badania psychologiczne i psychiatryczne, co do których wszczęto postępowanie w przedmiocie

	<p>2. Udzielanie rodzinom, w których wystąpiły problemy alkoholowe, narkotykowe czy behawioralne pomocy psychospołecznej i prawnej, w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.</p> <p>Podjmowanie działań interwencyjnych, mobilizujących osoby uzależnione od alkoholu do podejmowania leczenia odwykowego</p>	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,	<p>uzależnienia od alkoholu</p> <ul style="list-style-type: none"> • liczba interwencji wobec przemocy w rodzinie w ramach Punktu Konsultacyjnego ds. Przemocy w Rodzinie • liczba osób nadużywających, uzależnionych od alkoholu, innych środków psychoaktywnych i czynności oraz członków ich rodzin objętych pomocą społeczną • liczba dzieci uczestniczących w programach opiekuńczo-
	<p>Kierowanie na badania psychologiczne i psychiatryczne osób, co do których wszczęto postępowanie w przedmiocie uzależnienia od alkoholu</p>	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,	
	<p>Prowadzenie poradnictwa oraz udzielanie pomocy psychologicznej członkom rodzin z problemem uzależnienia w ramach Punktu Konsultacyjnego</p>	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Punkt Konsultacyjny dla osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin	

Cele	Zadania do realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy/Partnerzy działania	Wskaźniki realizacji celu
Cel 1. j.w.	dla osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin	Kwiecień 2022 – grudzień 2025		wychowawczych oraz socjoterapeutycznych
	Prowadzenie poradnictwa oraz udzielanie pomocy psychologicznej osobom doświadczającym przemocy domowej w ramach Punktu Konsultacyjnego ds. Przemocy w Rodzinie	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Punkt Konsultacyjny ds. Przemocy w Rodzinie, Zespół Interdyscyplinarny	<ul style="list-style-type: none"> liczba dzieci i młodzieży objęta dożywianiem lista grup wsparcia dla osób uzależnionych oraz współuzależnionych
	Zapewnienie osobom uzależnionym i członkom ich rodzin dostępu do pomocy prawnej, w szczególności w zakresie ochrony przed przemocą w rodzinie	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, organizacje pozarządowe	
	Udzielanie pomocy w organizacji i funkcjonowaniu grup wsparcia dla osób współuzależnionych, w tym wspieranie programów DDA	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, Urząd Miasta i Gminy w Swarzędzu	
	Tworzenie i finansowanie bieżącej działalności świetlic opiekuńczo-wychowawczych, socjoterapeutycznych oraz klubów młodzieżowych dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemem uzależnienia	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, organizacje pozarządowe	

Cele	Zadania do realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy/Partnerzy działania	Wskaźniki realizacji celu
Cel 1. j.w.	Dofinansowanie szkoleń specjalistycznych w zakresie pracy terapeutycznej z dziećmi z rodzin z problemem uzależnienia	Kwiecień – czerwiec, wrzesień – grudzień 2022 oraz marzec – czerwiec, wrzesień – grudzień każdego kolejnego roku obowiązywania niniejszego programu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	<ul style="list-style-type: none"> liczba organizowanych i współorganizowanych szkoleń, warsztatów liczba osób poddanych superwizji
Cele	Zadania do realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy/Partnerzy działania	Wskaźniki realizacji celu
Cel 1. j.w.	Opracowywanie, wdrażanie i finansowanie programów profilaktyki przemocy (np. warsztaty umiejętności rodzicielskich, programy dla rodziców na temat radzenia sobie z trudnymi sytuacjami wychowawczymi, rozwiązywania konfliktów, itp.)	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	<ul style="list-style-type: none"> ilość szkoleń przeznaczonych dla pracowników świetlic, podnoszących ich kompetencje ilość opracowanych i wdrożonych programów profilaktyki przemocy ilość przeszkolonych pracowników świetlic w zakresie pracy z dzieckiem z rodziny z uzależnieniem
	Prowadzenie działań związanych z ewaluacją programów pomocy dla dzieci z rodzin, w których występuje uzależnienie oraz programów badawczych dotyczących psychospołecznego funkcjonowania dzieci z rodzin z problemem uzależnień	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	

	Podnoszenie kompetencji wychowawców świetlic w zakresie pracy z dzieckiem z rodziny, w której występuje problem uzależnienia	Kwiecień – czerwiec, wrzesień – grudzień 2022 oraz luty – czerwiec, wrzesień – grudzień każdego kolejnego roku obowiązywania niniejszego programu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	
	3. Pomoc społeczna osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz integrowanie tych osób ze środowiskiem lokalnym przy wykorzystaniu pracy socjalnej i kontraktu socjalnego. Zapewnienie profesjonalnej pomocy w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych poprzez działania pracowników socjalnych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, organizacje pozarządowe, świetlice socjoterapeutyczne i opiekuńczo-wychowawcze	<ul style="list-style-type: none"> • liczba osób znajdujących się w trudnej sytuacji, którym udzielono pomocy • liczba dzieci pochodzących z rodzin, w których występuje problem uzależnień, objętych programem dożywiania • liczba osób z rodzin z problemem uzależnienia, które otrzymały zatrudnienie • liczba osób z rodzin z problemem uzależnienia, które skorzystały z pomocy oferowanej przez Gminne Centrum Informacji
	Objęcie dożywianiem dzieci i młodzieży z rodzin z problemem uzależnień, biorących udział w programach socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Gminne Centrum Informacji	
	Zapewnienie profesjonalnej pomocy w zakresie doradztwa zawodowego osobom nadużywającym alkoholu i uzależnionym od alkoholu, narkotyków i czynności oraz ich	Kwiecień 2022 – grudzień 2025		

	rodzinom poprzez działania Gminnego Centrum Informacji			
Cele	Zadania do realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy/Partnerzy działania	Wskaźniki realizacji celu
Cel 2. Prowadzenie działalności profilaktycznej i informacyjnej na rzecz mieszkańców gminy Swarzędz w zakresie problemu uzależnienia i nadużywania alkoholu, uzależnienia od narkotyków oraz behawioralnych	1. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkotykowych i behawioralnych skierowanej w szczególności do dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów, a także prowadzenie działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych. Prowadzenie na terenie szkół podstawowych szkolnych programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży	Kwiecień – czerwiec, wrzesień – grudzień 2022 oraz styczeń – czerwiec, wrzesień – grudzień każdego kolejnego roku obowiązywania niniejszego programu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	<ul style="list-style-type: none"> • liczba dzieci i młodzieży korzystających z oferty szkolnych programów profilaktycznych • liczba dzieci i młodzieży korzystających z zajęć opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych • liczba nauczycieli przeszkolonych w zakresie realizacji programów profilaktycznych • liczba dzieci i młodzieży korzystających z wyjazdów o charakterze profilaktycznym • liczba programów edukacyjno-profilaktycznych dla rodziców • liczba programów edukacyjno-profilaktycznych dla
	Prowadzenie działań korekcyjno-wychowawczych w stosunku do dzieci i młodzieży eksperymentujących ze środkami psychoaktywnymi oraz przejawiających zachowania	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	<ul style="list-style-type: none"> • liczba programów edukacyjno-profilaktycznych dla

	kompulsywne			rodziców <ul style="list-style-type: none"> • liczba odbiorców programów edukacyjno-profilaktycznych dla rodziców • ilość przeprowadzonych lokalnych kampanii edukacyjnych oraz społecznych • ilość przeprowadzonych badań diagnozujących sytuację używania substancji psychoaktywnych wśród dzieci i młodzieży uczęszczających do swarzędzkich szkół
	Prowadzenie badań związanych zwłaszcza z diagnozą zachowań problemowych/używaniem substancji psychoaktywnych/kompulsywnym wykonywaniem czynności podejmowanych przez młodzież oraz ewaluacja programów profilaktycznych	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	
	Tworzenie i finansowanie bieżącej działalności świetlic opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemem uzależnień	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, organizacje pozarządowe	
Cele	Zadania do realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy/Partnerzy działania	Wskaźniki realizacji celu
Cel 2. j. w.	Prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych odwołujących się do strategii profilaktycznych	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Placówki oświatowe na terenie gminy, w tym placówki realizujące szkolne programy profilaktyczne, Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, świetlice socjoterapeutyczne i opiekuńczo-wychowawcze, kluby sportowe, organizacje pozarządowe	<ul style="list-style-type: none"> • ilość przeprowadzonych lokalnych imprez profilaktycznych dla młodzieży • liczba i lista szkół oraz innych placówek opiekuńczo-wychowawczych realizujących szkolne programy profilaktyczne

	Dofinansowanie wyjazdów o charakterze profilaktycznym będących integralną częścią realizowanych całorocznych programów profilaktycznych	Kwiecień – sierpień 2022 oraz styczeń – sierpień każdego kolejnego roku obowiązywania niniejszego programu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	<ul style="list-style-type: none"> ilość przeprowadzonych szkoleń dla kandydatów na kierowców w szkołach nauki jazdy
	Wspieranie i inicjowanie różnych form profilaktyki rówieśniczej (programów i przedsięwzięć profilaktycznych realizowanych przez młodzież oraz wspieranie rozwoju i działalności wolontariatu)	Kwiecień – czerwiec, wrzesień – grudzień 2022 oraz styczeń – czerwiec, wrzesień – grudzień każdego kolejnego roku obowiązywania niniejszego programu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	<ul style="list-style-type: none"> raporty z badań diagnostycznych dotyczących zachowań problemowych związanych z używaniem substancji psychoaktywnych
	Podnoszenie kompetencji nauczycieli, wychowawców i pedagogów w zakresie wdrażania skutecznych strategii profilaktycznych w pracy z dziećmi i młodzieżą	Kwiecień – czerwiec, wrzesień – grudzień 2022 oraz marzec – czerwiec, wrzesień – grudzień każdego kolejnego roku obowiązywania niniejszego programu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	<ul style="list-style-type: none"> ilość interwencji podjętych przez Policję i Straż Miejską w związku z naruszeniem prawa w zakresie zakazu spożywania napojów alkoholowych w miejscach publicznych ilość wydanych zezwoleń na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych
Cele	Zadania do realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy/Partnerzy działania	Wskaźniki realizacji celu
Cel 2. j. w.	Propagowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży, w szczególności ze środowisk zagrożonych uzależnieniami oraz organizowanie zdrowych	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, wszystkie instytucje, organizacje pozarządowe i osoby fizyczne działające	<ul style="list-style-type: none"> ilość pouczeń udzielonych przez Policję i Straż Miejską osobom nie stosującym się do zakazu spożywania

	i bezpiecznych form spędzania czasu wolnego		w zakresie profilaktyki uzależnień	alkoholu w miejscach publicznych
	Wdrażanie programów dotyczących rozwoju umiejętności interpersonalnych oraz rozwoju osobistego nastolatków	Kwiecień – czerwiec, wrzesień – grudzień 2022 oraz marzec – czerwiec, wrzesień – grudzień każdego kolejnego roku obowiązywania niniejszego programu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, placówki oświatowe	<ul style="list-style-type: none"> ilość kar nałożonych przez Policję i Straż Miejską na osoby łamiące zakaz spożywania alkoholu w miejscach publicznych
	Realizowanie programów edukacyjno-profilaktycznych dla rodziców bazujących na rozwijaniu umiejętności wychowawczych, wspieraniu abstynencji dziecka i kształceniu odpowiednich postaw normatywnych związanych z uzależnieniami oraz podejmowanie działań edukacyjnych dla rodziców, których dzieci piją i upijają się, mają kontakt z narkotykami, są zagrożone uzależnieniami behawioralnymi	Kwiecień – czerwiec, wrzesień – grudzień 2022 oraz marzec – czerwiec, wrzesień – grudzień każdego kolejnego roku obowiązywania niniejszego programu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	<ul style="list-style-type: none"> raporty z ewaluacji programów profilaktycznych
	Wdrażanie programów dotyczących poprawy umiejętności wychowawczych i sprawowania kontroli nad dziećmi przez rodziców	Kwiecień – czerwiec, wrzesień – grudzień 2022 oraz marzec – czerwiec, wrzesień – grudzień każdego kolejnego roku obowiązywania niniejszego programu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	
	Prowadzenie lokalnych kampanii edukacyjnych oraz udział w ogólnopolskich kampaniach społecznych związanych	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, wszystkie instytucje, organizacje pozarządowe i osoby fizyczne	

	z profilaktyką uzależnień oraz organizowanie lokalnych imprez profilaktycznych dla młodzieży		działające w zakresie profilaktyki uzależnień	
Cele	Zadania do realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy/Partnerzy działania	Wskaźniki realizacji celu
Cel 2. j. w.	Edukacja publiczna społeczności lokalnej w zakresie problematyki alkoholowej poprzez tworzenie sieci punktów informacyjnych z danymi o ofercie pomocy z zakresu problematyki uzależnień dostępnej na terenie gminy Swarzędz	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, wszystkie instytucje, organizacje pozarządowe i osoby fizyczne działające w zakresie profilaktyki uzależnień	<ul style="list-style-type: none"> ilość ulotek profilaktycznych przekazanych mieszkańcom miasta i gminy Swarzędz w czasie imprez miejskich
	Prowadzenie stałego, medialnego systemu informowania o działaniach podejmowanych na terenie gminy w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkotykowych i behawioralnych, tj.: umieszczanie informacji, ogłoszeń i artykułów na stronie internetowej gminy Swarzędz oraz w biuletynie „Prosto z Ratusza”, wydawanie ulotek informacyjnych oraz prowadzenie poradnictwa związanego z problematyką uzależnień, poprzez Internetowy Punkt Konsultacyjno-Informacyjny dotyczących Uzależnień i Przemocy	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	<ul style="list-style-type: none"> ilość artykułów o treści profilaktycznej publikowanych w prasie lokalnej ilość artykułów o treści profilaktycznej zamieszczonych na stronie internetowej Ośrodka Pomocy Społecznej w Swarzędzu oraz Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu
	Organizowanie lokalnych kampanii i innych działań edukacyjnych	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	

	związanych z przeciwdziałaniem nietrzeźwości kierowców			
	Prowadzenie szkoleń i edukacji z wykorzystaniem materiałów informacyjnych i edukacyjnych dla kandydatów na kierowców w szkołach nauki jazdy	Kwiecień – czerwiec, wrzesień – grudzień 2022 oraz styczeń – czerwiec, wrzesień – grudzień każdego kolejnego roku obowiązywania niniejszego programu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	
Cele	Zadania do realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy/Partnerzy działania	Wskaźniki realizacji celu
Cel 2. j. w.	Inicjowanie działań na rzecz systematycznego podejmowania interwencji przez funkcjonariuszy Policji oraz Straży Miejskiej w sytuacjach spożywania alkoholu w miejscach publicznych poprzez wypracowanie bliskiej współpracy służb, w celu wspólnego ustalenia strategii zwiększającej skuteczność egzekucji prawa w zakresie spożywania napojów alkoholowych w miejscach publicznych	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Policja, Straż Miejska	
	Przeprowadzenie przebudowy i generalnego remontu Świetlicy Socjoterapeutycznej „Nasza Dziupła”	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, Urząd Miasta i Gminy w Swarzędzu,	<ul style="list-style-type: none"> oddanie do użytku Świetlicy Socjoterapeutycznej „Nasza Dziupła” w nowej lokalizacji

	Włączenie społeczne dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych poprzez realizację Szkolnych Budżetów Obywatelskich	Wrzesień – grudzień każdego roku obowiązywania niniejszego programu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, Szkoły z terenu miasta i gminy Swarzędz	<ul style="list-style-type: none"> ilość uczniów szkół z terenu miasta i gminy Swarzędz, którzy wzięli czynny udział w inicjatywie Szkolnych Budżetów Obywatelskich
	Organizowanie imprezy sportowej „Biegowe Grand Prix o Puchar Burmistrza” połączonej z piknikami rodzinnymi promującymi zdrowy styl życia	Kwiecień – październik 2022	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, Urząd Miasta i Gminy w Swarzędzu, Szkoły z terenu miasta i gminy Swarzędz, Swarzędzkie Centrum Sportu i Rekreacji	<ul style="list-style-type: none"> ilość mieszkańców miasta i gminy Swarzędz biorących udział w „Biegowym Grand Prix o Puchar Burmistrza” oraz w piknikach rodzinnych towarzyszących imprezie
	Organizowanie „Śniadań na trawie” mających na celu integrację społeczną i profilaktykę uzależnień	Czerwiec – wrzesień każdego roku obowiązywania niniejszego programu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, Urząd Miasta i Gminy w Swarzędzu, Ośrodek Kultury w Swarzędzu	<ul style="list-style-type: none"> ilość osób biorących udział w „Śniadaniach na trawie” ilość osób

	Organizowanie cyklu bezalkoholowych, letnich „Potańcówek na Plantach”	Czerwiec – wrzesień każdego roku obowiązywania niniejszego programu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, Ośrodek Kultury w Swarzędzu	uczestniczących w letnich „Potańcówkach na Plantach”
	Animacja i integracja społeczności lokalnej w odniesieniu do profilaktyki uzależnień poprzez organizowanie integracyjnych imprez sąsiedzkich „Dni Sąsiada”	Maj – wrzesień każdego roku obowiązywania niniejszego programu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, Urząd Miasta i Gminy w Swarzędzu, Straż Pożarna, wszystkie podmioty chcące zaangażować się w organizację imprezy w celu uczynienia jej jeszcze bardziej atrakcyjną	<ul style="list-style-type: none"> ilość uczestników „Dni Sąsiada”
	Ustanowienie grantów profilaktycznych dla sołectw z terenu gminy Swarzędz	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, Urząd Miasta i Gminy w Swarzędzu, Sołtysi	<ul style="list-style-type: none"> ilość mieszkańców sołectw w gminie Swarzędz, którzy skorzystali z grantów profilaktycznych
	2. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów prawa określonych w art. 13¹ i art. 15 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi oraz występowania przed sądem	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, Straż Miejska	<ul style="list-style-type: none"> ilość interwencji funkcjonariuszy policji związanych z naruszeniem przepisów prawa określonych w art. 13 i art.15 ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu

	<p>o charakterze oskarżyciela publicznego.</p> <p>Lustracja obiektów handlowych pod kątem realizacji zapisów ustawy zabraniającej reklamy i promocji napojów alkoholowych z wyjątkiem piwa w zakresie zawartym w art. 131 ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi</p>			<p>w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi</p> <ul style="list-style-type: none"> ilość obiektów handlowych poddanych lustracji w związku z zapisem ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi liczba zezwoleń na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych na terenie gminy Swarzędz
	Monitorowanie ilości wydanych zezwoleń na sprzedaż i podawanie napojów alkoholowych	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	
	Monitorowanie zgodności usytuowania na terenie gminy miejsc sprzedaży i podawania napojów alkoholowych zgodnie z art. 18 ust. 3a ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	
Cele	Zadania do realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy/Partnerzy działania	Wskaźniki realizacji celu
Cel 2. j. w.	Kontrola obiektów handlu detalicznego i zakładów gastronomicznych w zakresie sprzedaży i podawania napojów alkoholowych osobom nietrzeźwym lub niepełnoletnim, jak również na kredyt i pod zastaw	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, Straż Miejska	<ul style="list-style-type: none"> liczba obiektów handlowych i zakładów gastronomicznych skontrolowanych w zakresie sprzedaży i podawania napojów

	Występowanie w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach sądowych związanych z nadużywaniem alkoholu, jak również z nieprzestrzeganiem ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja	alkoholowych osobom nieletnim i nietrzeźwym
Cel 3. Wspomaganie działalności podmiotów służących rozwiązywaniu problemów uzależnień związanych z uzależnieniem od alkoholu, narkotyków i czynności.	1. Wspomaganie działań instytucji, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służących rozwiązaniu problemów alkoholowych, narkotykowych i behawioralnych. Wspieranie szkół i placówek oświatowych oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych w zakresie budowania i realizacji strategii działań profilaktycznych	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	<ul style="list-style-type: none"> liczba działań służących rozwiązaniu problemów alkoholowych, narkotykowych i behawioralnych podejmowanych przez organizacje pozarządowe oraz osoby prawne i jednostki organizacyjne w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie liczba imprez o charakterze profilaktycznym skierowanych do mieszkańców gminy Swarzędz

Cele	Zadania do realizacji	Termin realizacji	Realizatorzy/Partnerzy działania	Wskaźniki realizacji celu
Cel 3. j.w.	Dofinansowanie programu pomocy rodzinom z problemem uzależnień realizowanego przez Ośrodek Pomocy Społecznej	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	<ul style="list-style-type: none"> • liczba współorganizowanych szkoleń w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkotykowych i behawioralnych • liczba organizowanych konferencji i seminariów podejmujących tematy związane z szeroko rozumianym problemem uzależnień • ilość podmiotów włączonych w realizację działań służących rozwiązywaniu problemów alkoholowych, narkotykowych i behawioralnych • sprawozdanie finansowe i merytoryczne z wykonania powierzonych zadań dokonane przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu
	Wspieranie działań służących rozwiązywaniu problemu uzależnień podejmowanych przez organizacje pozarządowe oraz osoby prawne i jednostki organizacyjne w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności organizacji pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz.1057 ze zm.)	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Urząd Miasta i Gminy w Swarzędzu, Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, instytucje i organizacje pozarządowe oraz osoby fizyczne pracujące nad rozwiązywaniem problemu uzależnień	
	Współorganizowanie – w zależności od potrzeb – szkoleń, konferencji, seminariów z zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych dla osób zawodowo zajmujących się problematyką rozwiązywania problemów uzależnień	Kwiecień – czerwiec, wrzesień – grudzień 2022 oraz styczeń – czerwiec, wrzesień – grudzień każdego kolejnego roku obowiązywania niniejszego programu	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu	
	Włączenie się w realizację przedstawionych zadań takich instytucji i podmiotów jak: policja, sądy, kuratorzy sądowi, Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych	Kwiecień 2022 – grudzień 2025	Ośrodek Pomocy Społecznej w Swarzędzu, wszystkie instytucje i podmioty mogące pomóc w realizacji celów programu	

PRELIMINARZ BUDŻETOWY
GMINNEGO PROGRAMU PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
ALKOHOLOWYCH ORAZ PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII
NA ROK 2022

ZADANIE	PRZEWIDYWANY KOSZT REALIZACJI
1.Profilaktyka i terapia dla rodzin z problemem uzależnień i przemocy w rodzinie (prowadzenie grup wsparcia, pomoc psychologiczna i poradnictwo).	140 000 zł
2.Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.	50 000 zł
3. Profilaktyczna działalność informacyjna i edukacyjna skierowana do dzieci, młodzieży i dorosłych (udział w kampaniach ogólnopolskich oraz tworzenie lokalnych kampanii profilaktycznych).	135 000 zł
4. Prowadzenie placówek socjoterapeutycznych i opiekuńczo-wychowawczych oraz realizacja programów profilaktycznych w placówkach oświatowych (wynagrodzenia opiekunów, dożywianie dzieci, bieżące remonty i naprawy, zakupy, czynsze, opłaty, półkolonie letnie i zimowe).	440 963 zł

5.Szkolenia w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnienia oraz przemocy dla różnych grup zawodowych.	80 000 zł
6. Realizacja zadań wynikających z bieżącej działalności Sekcji Profilaktyki Uzależnień i Animacji Społecznej, w tym zadań edukacyjno-informacyjnych, profilaktycznych, organizowanie bieżącej działalności placówek terapeutycznych i socjoterapeutycznych, organizowanie przedsięwzięć o charakterze profilaktyczno-sportowym i profilaktyczno-rekreacyjnym.	200 000 zł
7.Wspomaganie działalności instytucji, organizacji, stowarzyszeń służących profilaktyce i rozwiązywaniu problemów alkoholowych – budżet w dyspozycji Urzędu Miasta i Gminy w Swarzędzu.	70 000 zł
RAZEM	1 115 963 zł

UZASADNIENIE

W dniu 1 stycznia 2022 r. weszła w życie wprowadzona ustawą z dnia 17 grudnia 2021 r. o zmianie ustawy o zdrowiu publicznym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2021 r. poz. 2469) nowelizacja ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Jednym z wprowadzanych rozwiązań jest obowiązek uchwalania przez radę gminy programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii. Zgodnie z wprowadzonymi zapisami program może być uchwalany na okres nie dłuższy niż 4 lata.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii stanowi część Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016–2022. W Programie został również uwzględniony cel operacyjny 2: Profilaktyka uzależnień określony w Narodowym Programie Zdrowia na lata 2021-2025.

Zakładane zadania będą realizowane z uwzględnieniem konieczności zapewnienia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Program obejmuje opis dotychczas realizowanych działań oraz zadania planowane do realizacji w latach 2022-2025, wynikające z nałożonych przez ustawy zadań własnych gminy. Wszystkie zadania realizowane w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii ukierunkowane są na przeciwdziałanie uzależnieniom oraz zminimalizowanie skutków społecznych i szkód zdrowotnych u osób dotkniętych problemem uzależnień, w tym przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.